

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra pedagogiky a psychologie

Bakalářská práce

Mateřství v pozdějším věku

Vypracovala: Nikola Rosecká
Vedoucí práce: Mgr. Veronika Plachá, Ph.D

České Budějovice 2019

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracoval/a samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích, dne 30. června 2019

Nikola Rosecká

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucí své bakalářské práce Mgr. Veronice Plaché, Ph.D za trpělivost, cenné rady a čas, který mi věnovala při vedení bakalářské práce. Také chci poděkovat všem respondentkám, které se účastnily výzkumu.

ABSTRAKT

Bakalářská práce pojednává o mateřství v pozdějším věku. Je rozdělena do dvou částí. Teoretická část vymezuje pojmy rodina a výchova, nahlíží na fenomén pozdního mateřství a důvody k odložení mateřství. Zajímá se také o vývoj věku matek prvorodiček a trendy mateřství a rodičovství. Praktická část ukazuje, jaké jsou postoje a zkušenosti matek, které rodily první dítě po 37. roce. Cílem práce je zmapování důvodů k odložení mateřství, prvotních zkušeností s mateřstvím, postoje k načasování mateřství a postojů ohledně výchovy dětí. Bylo zjištěno, že k založení rodiny je pro ženy důležitý vhodný partner, kariérní a materiální zabezpečení. Ohledně načasování mateřství se ukázalo, že ženy si zpětně přejí, aby měli dítě dříve. Ve výchově je pro ně nejdůležitější, aby potomek byl slušný a asertivní.

Klíčová slova: pozdní mateřství, narození dítěte, výchova, rodina

ABSTRACT

The bachelor thesis deals with maternity in higher age. It is divided into two parts. The theoretical part defines terms like family, children upbringing and phenomenon of late maternity and its reasons. It is also about development of maternal age and parenting trends. The practical part shows experiences of mothers, who gave birth to the first child after 37 years. The aim of the thesis is to describe reasons for postponement of motherhood, first experience with motherhood, view on timing of motherhood. It has been found that a suitable partner, career and material security is important for women to set up a family. With regard the timing of motherhood, it turned out that women would wish to have a child earlier.

Key words: motherhood in higher age, birth of a child, child upbringing, family

OBSAH

ÚVOD.....	8
ČÁST TEORETICKÁ.....	9
1 Fenomén pozdního mateřství	9
1.1 Příčiny pozdního mateřství	9
1.2 Rodina a rodičovství v současné společnosti.....	10
1.3 Vývoj věku matek prvorodiček.....	12
1.4 Důvody pozdního mateřství z pohledu ženy.....	13
1.4.1 Hledání vhodného partnera	13
1.4.2 Kariéra a vzdělání	13
1.4.3 Materiální zabezpečení.....	14
1.4.4 Připravenost na dítě	14
1.5 Studie motivů pozdního rodičovství	14
2 Podoby výchovy v rodině	15
2.1 Rodina a výchova	15
2.2 Výchova	16
2.3 Výchovné styly a jejich dělení	17
2.3.1 Model čtyř stylů výchovy	17
2.3.2 Lewin – tři styly výchovy	19
2.3.3 Čáp – Model devíti polí	20
2.4 Současné trendy ve výchově dítěte	21
2.4.1 Nevýchova	21
2.4.2 Respektovat a být respektován	22
2.4.3 Koncept kontinua	22
3 Metodologický úvod.....	23
3.1 Cíl a výzkumné otázky	23

3.2	Kvalitativní výzkum	23
3.3	Výzkumné metody	23
3.4	Výzkumný soubor	24
4	Případové studie	26
4.1	Případová studie – paní Alena.....	26
4.2	Případová studie – paní Jana	29
4.3	Případová studie – paní Marie	32
4.4	Případová studie – paní Hana	35
5	Výsledky výzkumu	39
5.1	Výzkumné otázky.....	39
5.1.1	VO1: Jaké jsou faktory ovlivňující ženu k odložení mateřství?	39
5.1.2	VO2: Jaký je postoj matek rodičů v pozdějším věku k načasování mateřství?	42
5.1.3	VO3: Jak mateřství ovlivní život matky?	44
5.1.4	VO4: Co je pro matku při výchově dítěte důležité?.....	46
6	Diskuze.....	47
	ZÁVĚR.....	48
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	49
	SEZNAM PŘÍLOH.....	51

ÚVOD

Tématem mé bakalářské práce je mateřství v pozdějším věku. Tento směr jsem si zvolila proto, že v mém blízkém okolí jsou ženy středního věku, které rodily své první dítě po 35. roce života a některé, které děti nemají vůbec. Současně takových matek přibývá. V rámci komunikace s rodiči v mateřské škole je důležité umět se vcítit do druhého člověka a snažit se pochopit motivy jeho chování. Ve své budoucí kariéře budu jednat s nejednou matkou středního věku. Proto se ve své práci zaměřuji na motivy, které vedly matky k pozdnímu mateřství, popisují jejich zkušenosti s narozením dítěte a vztah mezi nimi a potomkem.

Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část.

V části teoretické jsou dvě kapitoly. První se zaměřuje na fenomén pozdního mateřství, jeho příčiny, pojetí rodiny v současné společnosti a zkoumá vývoj věku matek prvorodiček. Zmiňuje také možné faktory, které ovlivní ženu při rozhodování o přechodu k rodičovství. V druhé části se zabývám výchovou a výchovnými styly, jejich dělení dle různých interpretací. Jsou zde popsány některé současné trendy ve výchově.

Praktická část obsahuje kvalitativní výzkum. S jeho pomocí popisují v případových studiích zkušenosti čtyř matek, které rodily první dítě po 37. roce. Konkrétně se zajímám o jejich původní představy rodinného života, kdy se objevila touha mít dítě a mapuji jejich zkušenosti v roli matky. V závěru se věnuji vyhodnocení výzkumných otázek a výsledkům výzkumu.

ČÁST TEORETICKÁ

1 Fenomén pozdního mateřství

Pozdní mateřství není sice nový jev, nicméně v poslední době je tento jev stále častější a mění se jeho příčiny. Pozdní mateřství je takové, kdy je žena starší 35 let. Průměrný počet dětí narozených matkám ve třiceti pěti až čtyřiceti letech se od roku 2005 do roku 2015 zdvojnásobil, u matek starších čtyřiceti let se tento počet zvýšil čtyřikrát. Zajímavostí ale je, že ačkoli se zvyšuje věk matek prvorodiček, nesnižuje se procento žen, které si přejí mít děti a žít s nimi. (Sobotková, 2001)

1.1 Příčiny pozdního mateřství

Otázce mateřství v pozdějším věku se věnuje Vitalia (2012), která uvádí tyto tři kategorie:

První z nich je „dítě pro radost“. Takové dítě si rodiče pořídili dítě ve chvíli, kdy se první děti již osamostatnily. Dítě může pomoci rodičům oddálit okamžik, kdy o sobě začnou uvažovat jako o starých, či pomoci manželskému vztahu.

Druhou kategorií je „nový start“. Dítě si pořídí muž či žena po rozchodu, s novým partnerem. Aby tak společně prožívali radosti rodičovství, ačkoli už jeden či oba děti mají z manželství předchozího. Kvůli narůstající rozvodovosti narůstá i počet dětí takto narozených.

Do třetí kategorie spadají všechny matky prvorodičky které „neměly čas“ na mateřství. Této kategorii se říká: promyšleně odložené mateřství. Matky se věnovaly kariéře, cestování a jiným věcem.

Sobotková (2001) uvádí tyto příčiny současného pozdního mateřství:

Změna formy rodinného života

K pozdnímu mateřství také přispívají rozvody a znovu uzavíraná manželství. Noví partneři se rozhodnou mít společné děti i když už je mají z předchozího manželství. Roste také počet nesezdaných párů a svobodných matek.

Kontrola porodnosti

S vývojem spolehlivých způsobů antikoncepce se jednoznačně váže zvyšující se věk matek prvorodiček. Díky antikoncepci se žena může rozhodnout, kdy je správný čas mít dítě a nedochází tak často k nechtěnému těhotenství. Zajímavé ale je, že antikoncepční prostředky využívají ženy zejména do 35 let. Až jedna třetina těhotenství ve věku 35 let je neplánovaná. Vysvětleno je to tím, že tyto ženy nepovažují za pravděpodobnou možnost otěhotnění.

Vzdělání a kariéra

Ukázalo se, že většina žen, které odkládají mateřství, má vyšší vzdělání, žije ve městě a nejprve buduje kariéru. Zajímavé ale je, že málokdy přiznávají, že by kariéra měla vliv na odložení jejich mateřství.

1.2 Rodina a rodičovství v současné společnosti

Z uvedeného vyplývá, že se postupně proměnila i podoba současné rodiny a vnímání rodičovství, proto sem vřazuji i krátkou kapitolu, která se tomuto tématu věnuje.

Možný (2006) popisuje přechod k rodičovství jako jeden z nejdůležitějších v našem životě. Tvrdí, že k tomuto rozhodnutí dochází stále pod silným sociálním tlakem. „*Sociální status ženy je těsně svázán s mateřstvím.*“ (Možný, 2006, s. 149) Jedná se o rozhodnutí nevratné a zlomové. Když se dítě narodí nejedná se o pozvolný přechod z jedné situace do druhé. Tvrdí také, že pro páry s vysokým stupněm vzdělání je tento přechod složitější než u rodin s nízkým vzděláním.

Fialová et al. (2000) se zabývali tím, co konkrétně potřebují mladí lidé, aby mohli mít děti. Mezi první požadavky patřil vlastní byt spolu s dostatkem finančních prostředků. Další v pořadí se umístilo partnerské či rodinné zázemí a stálý pracovní poměr. Jako okrajové se ukázaly požadavky jako pomoc a podpora rodiny a zdraví. Průzkum také ukázal, že většina mladých lidí považuje za nejvhodnější, když se děti rodí do manželství. Ideální počet dětí je dle výzkumu 2,09. Pouze u absolventek vysokých škol je toto číslo nižší, a to 1,91.

Fialová et al. (2000) se zmiňuje, že mladí lidé dávají přednost životu, který jim umožní individuální růst a neomezí jejich svobodu. Důsledkem toho je, že přibývá dětí narozených mimo manželství. Na počátku tisíciletí podíl těchto dětí dosáhl na 35-40 %.

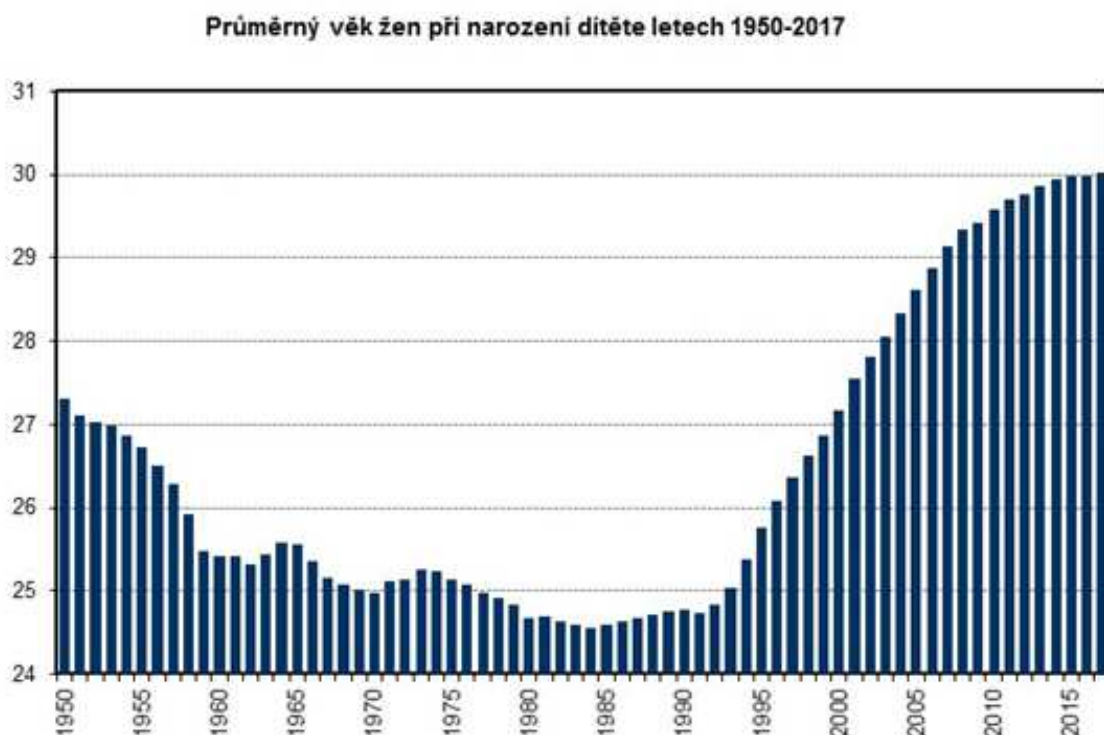
Nesezdané soužití sice není forma vztahu, která by se objevila nově. V současné době je však velmi diskutovaná, a to zejména protože se prodlužuje doba, kdy spolu páry takto žijí. Často páry neplánují sňatek vůbec. (Možný, 2006) Pouhých 16 % třicetiletých je sezdaných, ačkoli si většina lidí (83 %) přeje zůstat s jedním partnerem po zbytek života. Partneři spolu ale dnes nezůstávají za každou cenu, a z partnerů na celý život se stávají partneři na určité životní etapě. Často se přitom stává, že jeden či oba z partnerů tuší že „tohle není to pravé“, proto se vyhýbají sňatku i početí potomka. (Biermann, Raben, 2006)

Sobotková (2001) uvádí, že rodin s jedním rodičem přibývá. Jednou z hlavních příčin je vzrůstající rozvodovost. Ale také zvyšující se počet žen, které rozhodly vychovávat dítě bez partnera. Dříve převládala představa, že svobodná matka otěhotněla omylem, dnes se ale stává trendem, že žena se rozhodne mít dítě, než bude příliš pozdě i za cenu, že ho bude vychovávat sama. Takové ženy jsou často zajištěné a úspěšné ve svém zaměstnání.

1.3 Vývoj věku matek prvorodiček

Průměrný věk matek prvorodiček stále stoupá. Dle Českého statistického úřadu byl v roce 1990 průměrný věk těchto matek necelých 25 let, během dalších deseti let se toto číslo zvedlo na 27 let. V roce 2017 byl průměrný věk matek prvorodiček 30 let.

Obrázek 1: Průměrný věk žen prvorodiček v letech 1950-2017

Zdroj: Český statistický úřad, 2018

Se zvyšujícím se věkem matek prvorodiček přirozeně narůstá počet matek, které první dítě rodily kolem čtyřicátého roku života. V roce 2000 se ženám mezi třicátým pátým a čtyřicátým čtvrtým rokem narodilo v České republice celkem 5545 dětí, v roce 2016 bylo těchto dětí 23795.

V roce 2005 přišlo na tisíc žen ve věku 40 let 1,1 prvorozených dětí. O deset let později přišlo na stejný počet žen ve stejném věku 4,1 prvorozených dětí. (Český statistický úřad, 2018)

Následující tabulka ukazuje průměrný počet prvorozených dětí tisíci matkám kolem čtyřicátého roku mezi lety 2005 až 2015.

Tab.1: Vývoj počtu prvorozených dětí dle věku matky

	2005	2010	2015
Věk matky: 38	2,3	4,2	7,4
Věk matky: 39	1,5	3,1	5,3
Věk matky: 40	1,1	1,8	4,1

Zdroj: Český statistický úřad, 2017

1.4 Důvody pozdního mateřství z pohledu ženy

1.4.1 Hledání vhodného partnera

Vlastnosti životního partnera jsou zajisté důležité pro každého z nás. Jejich preference záleží na základních socio-demografických charakteristikách. Výzkum ukázal, že pro většinu lidí jsou stále důležité tradiční hodnoty, jako dobrý vztah k dětem, smysl pro rodinný život, zodpovědnost, tolerantnost aj. Ženy kladou vyšší důraz na společenský status rodiny a materiální zabezpečení rodiny než muži. S vyšším stupněm vzdělání ženy stouply také nároky na vzdělání a inteligenci jejich partnera. Jejich nároky jsou obecně vyšší, čekají od partnera osobitost charisma či toleranci. Ženy se základním vzdělání přisuzovaly důležitost spíše materiálnímu zabezpečení. (Fialová et al., 2000)

1.4.2 Kariéra a vzdělání

Mít ukončené vzdělání, jako podmínku pro založení rodiny dle výzkumu Fialové et al. (2000), klasifikovaly ženy jako důležitou. Umístila se hned za materiální zabezpečení a dovršením dospělosti.

Ženy se základním vzděláním uvádí, že je pro ně prioritní žít pro děti a rodinu. Svobodné vysokoškolačky tento životní cíl často nepovažují za prioritní. (Fialová et al.,2000)

Více než tři čtvrtiny lidí považuje za důležité mít užitečnou práci, ženy nevyjímaje. Některé z žen se rozhodnou odložit mateřství s cílem nejprve si dokončit vzdělání, vybudovat postavení na pracovním trhu a získat nezávislost. Biermann a Raben (2006) tvrdí, že to souvisí s tradičním modelem muže jako živitele rodiny a ženy pečovatelky. Ženy jsou tak nuceny rozhodnout se mezi dítětem a povoláním. Ukazuje se, že většina žen, které se rozhodli odložit mateřství má kvalifikované zaměstnání. „...míváme co dočinění s lékařkami, žurnalistkami, učitelkami, advokátkami, vědeckými pracovnicemi.“ (Biermann, Raben, 2006, s.35)

1.4.3 Materiální zabezpečení

Narození potomka je bezesporu velká finanční zátěž, není tedy divu, že se ženy při rozhodování, zda si dítě pořídit, ohlíží i na svou finanční situaci. Jak je již zmíněno výše, materiální zabezpečení hraje u mladých lidí při tomto rozhodnutí jednu z prvotních rolí. Zejména se jedná o ekonomickou samostatnost, vlastní bydlení a úspory kolem 100 tis. korun. (Fialová et al., 2000)

1.4.4 Přípravenost na dítě

Jedním z nejdůležitějších faktorů při rozhodnutí mít potomka je pro ženu také její emoční připravenost na něj. Sobotková (2001) poukazuje na rozdílná nahlížení žen, které měly děti v brzkém věku a v pozdním. Mladé matky popisují svou touhu mít dítě jako instinkt nebo osud. Matky, které rodily později se zmiňují o emoční vyzrálosti, kterou zapříčinil dostatek zkušeností z předchozího života a naplnění životních cílů.

1.5 Studie motivů pozdního rodičovství

Výzkum Ireny Bímové se zabývá motivy pozdního mateřství. Bímová zkoumala výpovědi deseti matek prvorodiček ve věkovém rozpětí 35-45 let. Výzkum prokázal, že není jeden dominantní důvod, proč se tyto ženy rozhodly mateřství odložit. U šesti z nich sice hrál roli zdravotní faktor nicméně u čtyř byl v kombinaci s dalšími faktory, a to hledáním vhodného partnera a kariérou. U zbylých čtyř žen se rovným dílem na pozdním mateřství podílelo hledání vhodného partnera a kariéra. Ekonomické důvody nehráli žádnou roli v odložení mateřství. A pouze jedna žena uvedla že pro ni byla důležitá emoční stabilita a připravenost na dítě. (Bímová, 2007)

2 Podoby výchovy v rodině

Je otázkou, nakolik věk matky či rodičů ovlivňuje výchovu dítěte. Čáp (1987) tvrdí, že věk rodičů výchovu ovlivňuje. Rodiče mladí mohou být nezralí k výchově dětí. Oproti rodičům starším nejsou dostatečně trpěliví a vztah k dítěti nebývá tak vřelý. Rodiče ve starším věku bývají úzkostlivější a o své děti se více bojí. Děti jsou pak omezovány v zájmových činnostech, které se rodičům zdají nebezpečné a ve styku s vrstevníky. Matějček (1992) o tomto jevu mluví jako o hyperprotektivitě. Rodiče tzv. vymodlených dětí mají k takovéto výchově větší sklony. Děti reagují agresivitou či naopak pasivním podřízením a útlumem aktivity.

Sobotková (2011) tvrdí, že ženy ve středním věku jsou sebevědomější a více autonomní než matky v ranném věku. *„Bylo zjištěno, že starší matky se lépe vyrovnávají např. s předčasným porodem, hyperaktivitou dítěte a s jinými odchylkami.“* (Sobotková, 2001 s. 116)

2.1 Rodina a výchova

Místo, kde se formuje osobnost člověka prostřednictvím výchovy je rodina. Matoušek (1993) uvádí, že rodina je především místem, kde každý její člen nachází zázemí a oporu, ale také toto zázemí sám pro ostatní členy vytváří. Zároveň by ale každý měl mít dostatečný prostor pro svou seberealizaci. Rodina provází lidstvo v různých formách od jakživa, rozvíjela se především díky sebezáchovným a pečujícím tendencím člověka.

„Rodina vznikla nejen z přirozeného pohlavního pudu, jenž vede k rozmnožování daného živočišného druhu, ale především z potřeby své potomstvo ochraňovat, učit, vzdělávat, připravovat pro život.“ (Matějček, 1994, s. 15).

Rodina je místem kde dítě získává modely k napodobování a identifikaci. Základním modelem je model sociální interakce a komunikace v malé sociální skupině. Učí se zde také model způsobu života. Pomocí výchovných prostředků jako odměny a tresty se dítě učí jaké chování je v dané společnosti žádoucí a jaké není – tím se ztotožňuje s normami společnosti a dochází k interiorizaci a exteriorizaci těchto norem. Tímto způsobem se dítě socializuje a současně dochází k výchově dítěte. (Čáp, 1993)

2.2 Výchova

Výchova je záměrné působení na dítě s výchovným cílem, pomocí užití výchovných prostředků a metod. Výchova úzce souvisí s vývojem a socializací jedince. (Čáp, Mareš, 2001)

Dříve se výchovou rozumělo působení vychovávatele na vychovávaného. Novější pojetí však klade důraz na vzájemnou interakci a komunikaci mezi nimi ale také na sebevýchovu vychovávaného (Čáp, 1993).

„Děti a mladiství nejsou pasivním produktem výchovy, jsou ve výchově aktivním činitelem.“ (Čáp, Mareš, 2001, s. 248)

Pelikán (2004) v souvislosti s vývojem výchovy klade důraz především na posun z pedeutocentrického pojetí, kdy je vše podřízeno vychovateli, na pedocentrický, kdy se výchova podřizuje vychovávanému. Jako výhodu tohoto posunu vidí respektování osobnosti dítěte. Zároveň ale varuje, že respektování osobnosti neznamena plné podřízení se vychovávanému jedinci.

Čáp a Mareš (2001) uvádí, že základním kamenem každého výchovného působení je příznivý osobní vztah.

Kladný emoční vztah rodičů a dětí se buduje vzájemnou komunikací, porozuměním, podporou v příjemném emočním a sociálním klimatu. Rodiče dítě akceptují takové, jaké je, nejsou bagatelizovány problémy dítěte, ale naopak je podporováno v jejich řešeních. Pokud je emoční vztah záporný, takovéto projevy dítěti zpravidla chybí. Při posuzování dostatečné či nedostatečné míry emočně vřelých projevů však nezáleží na názoru rodiče, ale výhradně dítěte. (Gillernová et al., 2011)

2.3 Výchovné styly a jejich dělení

Výchovný styl můžeme považovat za upevněný postup jednání rodičů při výchovném působení na dítě, jejich vzájemnou interakci a komunikaci. Způsoby výchovy odrážejí vztah vychovatele a vychovávaného, volba stylu je ovlivňována různými faktory, jako jsou například: vlastnosti rodičů, zkušenosti rodičů, tradice země, ekonomická situace rodiny, kultura aj. Způsoby výchovy se tedy v každé rodině liší. (Čábalová, 2013)

Gillernová et al. (2011) tvrdí, že styl výchovy je sice poměrně stabilní charakteristikou, nicméně se ale může měnit v závislosti na fázi rodinného života, s narůstajícími vědomostmi a zkušenostmi rodičů, s vývojem jejich dětí.

Při posuzování jednotlivých stylů se nejčastěji sleduje emoční vztah rodičů, způsob kladení požadavků a nároků a způsob kontroly jejich plnění. Nízké nároky na dítě a nekontrolování jejich plnění je častěji spojeno s kladným emočním vztahem. Rozporné řízení, které se značí vysokým množstvím požadavků, nicméně bez následovné kontroly, se častěji pojí se záporným emočním vztahem. (Gillernová, 2011)

Výchovný styl má na dítě nezměrný vliv, působí na psychický stav, některé složky osobnosti nebo například na míru aktivity a iniciativy dítěte. (Čáp, 1993)

Styly, které jsou autory uznávané, jsou ty, co se vyznačují emoční vřelostí vůči vychovávanému. Vychovatel projevuje vychovávanému dostatek lásky, podporuje jej, respektuje jeho potřeby a možnosti a potřeby. Vychovávaný má dostatek svobody v rozhodování, zároveň jsou na něj kladeny přiměřené nároky, jejichž plnění je po společné diskuzi vyžadováno. Tresty se objevují spíše ojediněle, v rozumné míře. Vztahy mezi rodiči a dětmi by měly být přátelské a demokratické. Takové děti jsou stabilní a svědomité. (Čáp et al., 2000)

2.3.1 Model čtyř stylů výchovy

Jedním z nejčastěji citovaných způsobů dělení je model čtyř stylů výchovy. Při rozdělování výchovných stylů do kategorií se soustředíme na emoční vřelost rodičů a kladení požadavků na dítě. Mezi rodičovské postoje řadíme: postoj kladný, láskyplný a akceptující, naproti němu postoj zavrhuje, záporný odmítavý. Dále postoj poskytující volnost a autonomii a naproti němu postoj kontrolující. Sleduje se také důslednost rodičů.

Tab. 2: Model čtyř stylů výchovy

Rodiče	emočně odmítaví	emočně vřelí
nároční a kontrolující	autoritářský styl	autoritativně vzájemný styl
nenároční a nekontrolující	zanedbávající styl	shovívavý styl

(Čáp et al., 2000)

Autoritářský styl vzniká spojením emočně chladného přístupu s náročným a kontrolujícím. Tito rodiče nejsou příliš respektující, kladou vysoké nároky na dítě bez ohledu na jeho přání či možnosti. Často využívají „silové“ výchovné prostředky, jako například vysoká míra trestů. Děti nemívají prostor pro samostatné rozhodování. Toto často formuje neiniciativní osobnost s problémem respektovat autority.

Autoritativně vzájemný styl spojuje také rodiče náročné a kontrolující, zároveň se ale jedná o rodiče emočně vřelé. Jedná se tedy o milující, laskavé a respektující potřeby dítěte. Tito rodiče dítě podporují v jeho rozhodnutích, se kterými souhlasí. Nesouhlas řeší diskuzí. Požadují dobré školní výsledky, ve kterých dítěti napomáhají, spolu s dodržováním smluvených pravidel.

Zanedbávající styl se vyznačuje emočním chladem, či lhostejností rodičů, nekladením žádných nároků a neprojevením dostatečného zájmu o dítě. V některých případech mohou rodiče dítě odmítat. Takto vychovávané děti se mohou projevat asociálně a často nejsou schopny regulovat své emoce. Bývají nesmělé s nedostatkem sebevědomí.

Shovívavý styl je charakteristický emoční vřelostí k dítěti. Dítě je přijímáno, milováno a podporováno, zároveň na něj nejsou kladeny žádné nároky, ani nejsou vymezeny hranice po chování dítěte. Takové dítě je často úzkostné, sebestředné, nejisté, nespolehlivé, beze smyslu pro zodpovědnost. (Čáp et al., 2000)

2.3.2 Lewin – tři styly výchovy

Kurt Lewin byl jedním z prvních, kdo se zabýval různými postoji ve výchově dítěte. Když v roce 1939 emigroval z Německa do USA všiml rozdílných pojetí ve výchově dětí. Zatímco v Německu bylo na dítě nahlíženo jako na podřízeného dospělému s povinností poslouchat, v USA bylo s dítětem zacházeno jako s rovným vůči dospělé osobě. Dítě bylo vedeno k samostatnosti a byl podporován jeho vývoj v autonomní osobnost. (Čáp, 1993)

Pro zkoumání rozdílných stylů výchovy Lewin použil děti mezi desátým až jedenáctým rokem, které se scházely jednou týdně a byly po dobu šesti schůzek vedeni jiným stylem.

Autokratické vedení je vedení dominantní a autoritativní. Vychovatel užívá jako výchovné prostředky tresty a rozkazy. Nerespektuje potřeby a možnosti dětí a nedává dostatečný prostor pro samostatná rozhodnutí dětí. Toto jednání vede k agresivitě, dominanci vůči ostatním členům skupiny, frustraci a vysoké dráždivosti dítěte. Děti jsou buď submisivní a poslušné nebo naopak agresivní s problémem vůči autoritám. V obou případech a dítě snaží zaujmout pozornost dospělého s cílem získání pochvaly.

Liberální styl se vyznačuje slabým řízením. Na děti jsou kladeny malé či vůbec žádné požadavky. Následná aktivita dětí není kontrolována a není třeba požadavky důsledně plnit.

Při sociálně integračním vedení vychovatel působí příkladem. Méně rozkazuje, ale podává návrhy a dává dětem na výběr mezi několika možnostmi. Podporuje diskuzi ohledně společné práce. Řídí se individuálními možnostmi dětí a respektuje jejich potřeby. Takto vedení mají nejlepší výsledky jak v pracovních výkonech, tak v chování. Nepřátelský přístup k vychovateli je minimální, děti jsou ochotny se domluvit na přijatelných požadavcích. Dobře se u nich rozvíjí vztahy ve skupině a kladný postoj k práci. (Čáp, 1993)

2.3.3 Čáp – Model devíti polí

Tab. 3: Model devíti polí

Emoční vztah	Řízení silné	Střední	Slabé	Rozporné
Záporný	1		2	3
Záporně-kladný	9			
Kladný	4	5	6	7
Extrémně kladný			8	

(Gillnerová et al., 2011)

1. Představuje klasický autoritářský styl, kde jsou kladeny vysoké nároky na dítě, které musí být plněny. Nejsou respektovány jeho potřeby a individuální možnosti. Emoční vztah je záporný.
2. Vymezuje liberální styl výchovy, kdy zájem o dítě je nepatrný a požadavky jsou kladeny minimální.
3. Je spojením záporného emočního vztahu a rozporného řízení (vysoké nároky na dítě bez následné kontroly). Takové prostředí je nevhodné pro optimální vývoj dítěte.
4. Je výchovou, kde jsou kladeny vysoké nároky a probíhá důsledná kontrola jejich plnění. Dítě je však poskytována dostatečná podpora, laskavost a je projevován dostatek lásky. Tyto podmínky jsou příznivé pro rozvoj dítěte.
5. Je optimální forma výchovy. Vzniká spojením středního řízení s kladným emočním vztahem. Vyznačuje se vzájemným porozuměním. Takové děti jsou svědomité, vytrvalé a stabilní.
6. Označuje výchovu laskavou s kladným emočním vztahem bez požadavků a hranic. Rodiče bývají příliš laskaví.

7. Představuje kladný emoční vztah spojený s rozporným výchovným řízením, jsou zde kladeny vysoké nároky na dítě jejich kontrola je však minimální. Zde velmi záleží na jiných podmínkách vývoje osobnosti dítěte.

8. Je kamarádkou výchovou. Emoční vztah je extrémně kladný a dodržování norem je spíše dobrovolné. Avšak díky extrémně kladnému vztahu může ztotožnění dítěte s vychovatelem dojít do takové míry, že dítě přijímá a plní své povinnosti bez nutnosti jejich vyžadování či kontroly.

9. Značí výchovu emočně rozpornou. Jeden z rodičů je zavrhuje a druhý naopak extrémně kladný. (Gillnerová et al., 2011)

Z Výzkumu Gillnerové et al. (2011) vyplynulo, že nejčastějším způsobem výchovy je dle dětí záporný emoční vztah s rozporným řízením. Takto odpovědělo celkem 29,3% dětí. Druhým nejčastějším výchovným stylem se 17,3%, je kladný emoční vztah se slabým řízením. Děti zároveň uvedly, že 50,3% z nich cítí emočně záporný vztah ve způsobu výchovy a 45,2% je slabě řízeno.

2.4 Současné trendy ve výchově dítěte

V současné době se mění pojetí výchovy, odstupuje se od autoritářského postoje a namísto toho se rodiče snaží vychovávat jinak. V současné době existují různé modely, které se snaží nahradit vnější motivování dítěte spíše tvarováním a posilováním jeho vnitřní motivace. Těchto nových pojetí je mnoho, proto jsem vybrala několik z nich, které jsou často využívány.

2.4.1 Nevýchova

Princip Nevýchovy je založený na porozumění motivů chování dítěte. Učí, jak správně s dítětem komunikovat a přistupovat k němu, aby rodiče byli schopni vyřešit konflikty efektivně. Zaměřuje se především na tyto 4 oblasti.

Respekt: K dítěti se nepřístupuje jako k podřízenému dospělého, ale ani jako k někomu, komu se musí podřizovat dospělý. Potřeby dítěte a rodiče jsou stejně důležité. Proto dospělý nenařizuje, nevyhrožuje, ale ani se neobětuje a neustupuje ze svých nároků.

Otevřená komunikace: Je důležité naslouchat potřebám dítěte, ale také vyjadřovat potřeby své. Klidnou komunikací hledá rodič s dítětem řešení problému.

Vnitřní hranice: Hranice se dítě učí poznávat samo přirozenými důsledky. Nepoužívají se tresty či zákazy. Tak dochází k interiorizaci společenských norem, namísto dodržování norem pouze v přítomnosti dospělého.

Nápodoba: Rodič je pro dítě vzorem v chování. A proto sám dodržuje takové společenské normy a pravidla jaké chce, aby dodržovalo samo dítě. (Nevýchova, 2014)

2.4.2 *Respektovat a být respektován*

Tento přístup se především věnuje formě komunikace mezi dospělým a dítětem. Učí, že často není pro dítě překážkou požadavek, který je na něj kladen, ale právě forma, kterou mu byl podán. Proto je nezbytný správný výběr slov. Tento přístup nevede ke snižování sebeúcty jako například hrozby a vyčítání. Nezapomíná ani na empatické reakce. Věnuje se problematice trestů a odměn tak, aby vedly dítě k odpovědnosti za své činy a podporovaly sebeúctu jedince. (Kopřiva, Nováčková 2015)

2.4.3 *Koncept kontinua*

Jedná se o výchovný model popsany Jean Liedloffovou, která se inspirovala životem venezuelského kmene Yequanů. Důraz je kladen na dostatek tělesného kontaktu matky a dítěte, a to především v prvních 12 měsících života. Dále na respektování potřeb a přání dítěte. Matka sama instinktivně ví, co je pro její dítě nejlepší, proto nemá dát na rady ostatních, ale jednat dle vlastního uvážení. Uvádí, že pro dítě je přirozené učit se samo a ne, aby bylo učeno ostatními. Proto je třeba dát mu dostatek prostoru pro seberealizaci. Varuje také před přehnaným strachem o bezpečnost dítěte. Zároveň má být dítě pozorovatelem činností z běžného světa dospělých. Tím se dítě učí, co je pro ně přirozené. Dítě nemá být zbytečně napomínáno či opravováno, aby nedocházelo k poklesu sebeúcty. (Liedloffová, 2007)

VÝZKUMNÁ ČÁST

3 Metodologický úvod

3.1 Cíl a výzkumné otázky

Cílem práce je zmapování motivace a postojů matek prvorodiček po 37. roce. Popsat jaké byly jejich důvody k odložení mateřství a jaké jsou prvotní zkušenosti v roli matky. Jaký je jejich zpětný pohled na odložení mateřství a jak se snaží své dítě vychovávat.

K prozkoumání těchto cílů jsem si zvolila tyto výzkumné otázky:

VO1: Jaké jsou faktory ovlivňující ženu k odložení mateřství?

VO2: Jaký je postoj matek rodičích v pozdějším věku k načasování mateřství?

VO3: Jak mateřství ovlivní život ženy?

VO4: Co je pro matku při výchově dítěte důležité?

3.2 Kvalitativní výzkum

Pro svou práci jsem zvolila kvalitativní výzkum. Ten dovoluje hlouběji proniknout do zkoumané problematiky. V centru kvalitativního výzkumu stojí osobnost jako celek. Snaží se porozumět motivům lidského jednání. Jako výhodu kvalitativního výzkumu vnímám možnost shromáždění velkého množství informací s celkovým náhledem na zkoumaný problém. K nevýhodám kvalitativního výzkumu patří fakt, že výsledky nemůžeme zobecňovat, ty jsou platné pouze pro daný vzorek. Dále sem patří časová náročnost a subjektivita. (Švaříček, Šedřová, 2007)

3.3 Výzkumné metody

Jako metoda sběru dat byl použit polostrukturovaný rozhovor, otázky a témata jsem měla předem připravené. Otázky byly navrženy tak, aby navodily spontánní vyprávění respondentek. Díky tomu jsem je mohla vhodně upravovat a reagovat na nové podněty.

Téma pozdního mateřství je velmi citlivé, proto pro mne bylo důležité přistupovat k ženám s porozuměním. Když jsem vyzorovala, že je o nějakém tématu respondentce nepříjemné mluvit, otázky na toto téma jsem dále nekladla. Také jsem chtěla, aby si ženy samy vybrali prostředí, ve kterém se budou cítit bezpečně (prostředí domova, kavárna,

domov společné známé). Dále jsem je ujistila, že informace, které mi poskytnou slouží pouze pro mou bakalářskou práci a vše bude anonymní.

Rozhovory jsem nahrávala na elektronické zařízení, načež jsem je převedla do elektronické podoby pomocí přepisu.

3.4 Výzkumný soubor

Pro výběr výzkumného souboru jsem si stanovila 4 kritéria

Kritéria pro výzkum:

- 1 Účastníkem výzkumu je žena, která rodila první dítě po 37. roce života.
- 2 Dítěti je tři a více let.
- 3 Účastnice rozhovoru není má blízká známá.
- 4 Účastnice po dokončení rozhovoru souhlasila se zpracováním dat, která mi poskytla

Rozhovory jsem tedy vedla se čtyřmi ženami, které porodily první dítě po třicátém sedmém roce života. Dvě respondentky těhotenství plánovaly, zbylé dvě sice dítě neplánovali, ale byly rády, že se tak stalo. Ani jedna není v současné době vdaná a pouze jedna žije v domácnosti s otcem dítěte.

Pro větší přehlednost jsem vytvořila tabulku se základními informacemi o respondentkách.

Tab.4: Základní informace o respondentkách

Kód ženy	Věk při porodu	Pohlaví dítěte	Plánované/neplánované dítě	Věk dítěte	Partnerský vztah
Hana	39 let	Chlapec	plánované	4 roky	V době porodu vdaná, nyní rozvedená
Jana	38 let	Dívka	plánované	4 roky	Žije v domácnosti s otcem dítěte
Alena	38 let	Dívka	neplánované	5 let	Otec dítě nepřijal, nyní žije v domácnosti s partnerem
Marie	40 let	Chlapec	neplánované	3 roky	Otec matku opustil v době těhotenství

4 Případové studie

4.1 Případová studie – paní Alena

Paní Aleně je 43 let, žíví se jako daňová poradkyně. Studovala na vysoké škole. Má holčičku, které je 5 let. Dítě bylo neplánované. V současné době žije s partnerem, ne však otcem dcery.

Vztahy v původní rodině

Vyrůstala ve šťastné rodině s jedním sourozencem, starším bratrem. *„Já jsem vyrůstala ve velmi harmonické rodině, mám s rodiči perfektní vztah. Měli jsme vždycky hezkou rodinu.“* Jako malá měla nejpevnější pouto s matkou. *„Moji rodiče tvrdí, že moje závislost na matce byla stejná jako u mé dcery. My to máme nějak daný, že v našem rodě jako moje maminka byla fixovaná na svoji matku, tak si to nějak táhneme.“* Její matka měla ještě třetí dítě, to však umřelo po porodu. *„Já jsem si to dřív neuvědomila, já jsem to brala tak, že mamka měla nás dva a když jí umřelo to třetí dítě, tak to přeci není takový, jako když ti umře to jedno. Ale s dcerou jsem pochopila, že jich můžeš mít třeba deset a je to hrozný.“*

Původní představy a důvody k odložení mateřství

Paní Alena měla představu o svém životě takovou, že dodělá školu, začne práci a pak bude mít děti. Představovala si, že bude mít velkou rodinu dříve, než jí bude 30 let. *„Chtěla jsem mít 4 děti a chtěla jsem je mít hodně věkově blízko k sobě. Protože my jsme s bratrem od sebe o rok a půl a přišlo mi to takový výhodný, když jsou takhle věkově blízko.“* Po ukončení studia odjela do Ameriky, kde hlídala děti. Tato zkušenost ji však od touhy mít děti odradila. *„To byl takovej šok, protože to byly rozmazlený děti, tak jsem si řekla, že ještě chvíli počkám.“*

Poté však dlouhou dobu nepřicházel vhodný partner. *„A to že ten partner dlouho nebyl bylo daný asi tím, že já mám velký požadavky. Mě dlouho nebyl nikdo dost dobrej.“* Respondentka neužívala antikoncepci a proto, když se objevil partner neplánovaně otěhotněla. Otec však dítě nepřijal, tak se rozhodla vychovávat dítě sama. *„My jsme se*

rozešli. On je Američan, já s ním nejsem v kontaktu. Takže jsme si to vysvětlili, že každý máme jiné představy a já jsem odjela zpátky do Čech.“

Touha mít dítě

S přibývajícím věkem začínala pociťovat tlak z okolí. „Pak už mě to stresovalo, když už jsem byla nad třicet, sem si říkala, už mi není tak málo. A ten společenskej tlak takovej je, že ti všichni říkají, že když budeš starší, tak už to nepůjde, že to dítě může být postižený a tak.“ Raději by prý měla dítě dřív, kvůli společenským ohledům. Na druhou stranu je ráda, že si mohla vybudovat kariéru. „Asi si myslím, že je tedy dobře, že jsem si jí nepořídila hned po škole. Protože já jsem takovej ten typ, co má pak pocit, že o něco přichází. A dával by to za vinu těm dětem, že se pro ně obětovali.“

Postoj k načasování mateřství

Její dřívější postoj byl takový, že rodiče by měli být mladí. „Já si říkala, že když budu mladej rodič, tak ten mladej duch bude pro ty děti dobrej. A vnímala jsem to tak, že když jsou ty rodiče relativně mladý a ty děti jsou velký, tak si rodiče můžou vlastně ještě užívat.“ S příchodem dítěte se tento postoj změnil. A respondentka je ráda, že si před příchodem dcery vybuodovala kariéru a materiálně se zabezpečila. „Dneska to vidím jinak. Ted' si myslím, že je dobře, že jsem si užila předtím a že jsem si právě zajistila to materiální zabezpečení a profesní zabezpečení. Protože díky tomu, že jsem si vybuodovala kariéru, tak můžu pracovat i jako matka.“

Lituje prý, že si nesplní sen o velké rodině. Další dítě nechce mít kvůli svému věku a také s ohledem na současného partnera, který si další děti nepřeje. „Když chceš hodně dětí a první máš ve 38, tak to dojde, že už to vlastně nestihneš. Ale ted' už si to uvědomuju, že už je mi hodně a že už to není reálný.“ Jedním z důvodů, proč chtěla mít druhé dítě je to, aby dcera měla sourozence. „A snažím se jí vynahradiť, že neměla sourozence. Protože to bylo vždycky to, z čeho jsem měla největší výčitky.“

První zkušenosti v roli matky

Těhotenství měla bezproblémové a na příchod dcery se velmi těšila. „Ze začátku pro mě bylo tak důležitý, že jsem konečně těhotná, že to bude dítě.“ Porod proběhl císařským řezem, což ji zasáhlo. „Jediný, co jsem si vyčítala, že jsem tam nebyla, když se narodila.

A pro mě to bylo důležité, abych ji viděla.“ Dcera poté onemocněla novorozeneckou žloutenkou, což také nesnášela dobře. „Pak vlastně chytla novorozeneckou žloutenku. A vlastně jsem hrozně brečela a skoro jsem přišla o mlíko. A asi i díky tomu jsem jí tak dlouho kojila, aby se tam vybuodoval ten vztah.“

Po příchodu dcery na svět byla respondentka zaskočena, jak náročná role matky je. *„A bylo to tedy hodně náročný, měla sem hodně práce a do toho jí a bylo to hrozný. Málo jsem spala, hodně jsme zhubla. A to byl jedinej moment, kdy jsem si říkala, že to prostě nezvládnou. Ale pak se to otočilo.“* Paní Alena ani po narození dcery nepřestala pracovat. Kariéra pro ni byla důležitá a nechtěla se jí vzdát, stejně tak jako cestování. Přiznává, že ač to bylo těžké, je ráda, že si práci udržela. *„Já jsem nikdy pracovat nepřestala, já můžu pracovat z domova. A myslím, že to bylo důležité jak pro mě, že sem nebyla taková zoufalá matka, co je dětma doma. A je šílená z toho, že nemá kontakt s okolím. A i pro ni, protože jsem byla klidná vyrelaxovaná a netáhlo mě to do práce.“*

Narození dítěte ovlivnilo její sociální život, bez dcery se s nikým nevidala. *„Já jsem kromě práce a dcery neměla nic jinýho. Já jsem pak tedy s dcerou jezdila na návštěvy po kamarádkách, ale kulturní život, to jsem neměla žádněj.“* I tak se respondentka nenechala mateřstvím úplně omezit. A dál cestovala do ciziny. *„Ona dělala spoustu věcí se mnou, protože já jsem měla nějaký život nastavenej a nechtěla jsem se toho vzdát.“*

Vztah s dítětem a jeho výchova

Dcera má s matkou velmi blízký a vřelý vztah. *„Já jsem pro ni dýchala, žila jenom pro ni. Ona byla vymodlený dítě.“* Svou roli v tom může hrát i fakt, že dítě vyrůstalo bez otce. Matka si to však nemyslí. A tvrdí, že se fixace na matku v jejich rodině předává z generace na generaci. *„Lidi si myslí, že je na mě tak extrémně fixovaná, protože neměla toho otce. Já si to nemyslím, protože já jsem taky vždycky byla hrozně fixovaná na svoji matku, a to jsem měla sourozence.“* Zároveň ale přiznává, že by pravděpodobně dcera nebyla natolik fixovaná, kdyby ji měla dřív. *„Možná ty závislost její by nebyla taková tím, že by nebyla to vymodlený dítě.“*

Snaží dceři se vynahrazovat chybějícího rodiče. Proto ji bere z MŠ každý den ve dvě hodiny a celé odpoledne se jí věnuje. Práci si pak dodělává, když dcera usne. *„Dala jsem jí všechno ze sebe, taky částečně proto, abych jí vynahradila to, že nemá druhého rodiče.“*

Je pro ni důležité věnovat dítěti dostatek pozornosti i za cenu vlastního nepohodlí. *„Ona vyžadovala vždycky hrozně velkou interakci a já jsem se jí vždycky stoprocentně věnovala.“*

Při výchově je pro ni důležité dceři ukázat řád. *„Já se snažím v ní vybudovat strukturovaný život.“* Snaží se jí směřovat, ale neovlivňovat. Zároveň ji učí vyjadřovat vlastní názor. *„A to bych jí chtěla naučit, aby nebyla tak slabá do života.“*

Pobyt v mateřské škole

Dcera prožívala nástup do mateřské školy velmi špatně. Nastupovala docházku ve třech a půl letech. Při odchodu matky často plakala. *„A když jsem měla odejít, tak to byla scéna.“* Vztahy s vrstevníky navazovala těžko. *„Ona se sebou nechává vorat a děti ve školce toho dost využívají.“*

Alternativní způsoby vzdělávání nezvažovala. *„A jak někdo říkal, že nemá normální dětství, že mi dělá toho parťáka, že se mnou cestuje, tak sem chtěla, aby měla jinak všechno normální.“*

4.2 Případová studie – paní Jana

Paní Janě je 41 let, má vystudované učiliště a v současnosti pracuje jako kontrolorka kvality krmiv. Žije s partnerem, se kterým má čtyřletou holčičku. Dcera byla plánovaná, respondentka podstoupila asistovanou reprodukci. Nikdy nebyla vdaná.

Vztahy v původní rodině

Paní má dvě sestry, jednu o deset let mladší a druhou o deset let starší. Každá z nich má jiného otce. O svém dětství, či vztahu s rodiči jí nebylo příjemné mluvit.

Původní představy a důvody k odložení mateřství

Respondentka si v mládí představovala bezdětný život, postupem času však ale svůj názor změnila. To přičítá vlivu okolí, měla kolem sebe v rodině a mezi přáteli hodně dětí.

„Pak to začlo přicházet. Kolem sebe mám plno dětí, o deset let mladší ségru. Takže to přišlo samo.“

Pro paní Janu nebyla kariéra důležitá. Odrazoval ji fakt, že nemá vyšší vzdělání. Přesto však chtěla být před příchodem dítěte zabezpečená. *„Chtěla jsem mít trvalou práci a partnera s bytem abychom neměli to dítě jen tak. Nechtěla jsem přivést dítě s pocitem, že mě kdykoli mohou vystěhovat, takže jsem chtěla mít to zázemí.“*

Touha mít dítě

O dítě se pokoušela již před třicátým rokem s předchozím partnerem. Počít se jim nedařilo a po nějaké době se rozešli. Rozchod však nesouvisel s faktem, že nemohou mít děti.

Po rozchodu se paní začala vídat s dlouholetým kamarádem, který se stal jejím druhem. Po nějaké době se domluvili, že oba chtějí dítě. *„Byly jsme spolu, oba jsme měli práci, už jsme fungovali.“* I přes to, že s předchozím partnerem nemohla otěhotnět, doufala, že se to tentokrát podaří. *„Doufala jsem, že to všechno přijde samo.“* Po roce a třičtvrtě snažení se o dítě si však uvědomili, že je potřeba podstoupit asistovanou reprodukci.

Partneři se rozhodli podstoupit umělé oplodnění metodou IUI – intrauterinní inseminace. Oba je trápila finanční stránka věci. *„Dneska se říká, že to jde jak po másle. Ale nikdo ti nezaručí, že když tam přijdeš a zaplatíš X tisíc, že to vyjde.“* Tato metoda však selhala, a proto se rozhodli pro metodu jinou a to IVF - oplodnění ve zkumavce (vajíčko se oplodní mimo tělo ženy), která byla úspěšná. *„Dali jsme si dvě vajíčka, a to jedno se našťěstí chytlo.“* Měla nesmírnou radost a těšila se na příchod dítěte. *„A když jdeš na ultrazvuk a pak doktor ti řekl, že se jedno chytlo, to je super. Odcházíš s pocitem, že jsi nad něčím vyhrála, že ta cesta nebyla marná.“* Celá tato zkušenost byla pro paní Janu traumatizující. *„Tak předtím jsem si prošla takovým malým pekličkem. Bylo to dost na psychiku ta asistovaná reprodukce.“*

Sociální tlak nepocítovala. *„...spíš jen takový ty klasický narážky. Tobě by to taky slušelo a taky bys už mohla mít děti.“* Nárážky lidí jí v rozhodnutí mít dítě neovlivňovali.

Postoj k načasování mateřství

Paní Janu trápí věkový rozdíl mezi ní a dcerou, myslí, že kvůli tomu nemůže navázat dostatečně kamarádský vztah. „*Takže si myslím, že jsem mohla mít dítě dřív, abych si hovíc užila, abych s ní mohla dělat takový ty holčičí věci.*“

Také se trápí budoucností, až bude dcera dospívat. Kdyby se dcera narodila dřív, mohla by s rodiči prožívat více aktivit, protože ti by nebyli omezení věkem. „*Kdybychom byli mladší, tak přeci jen člověk může dělat víc sporty a zájmy. Takhle si myslím, že už budeme omezený, takže už s náma nebude chtít nebo my nebudeme moct.*“

Respondentka vyjádřila lítost nad faktem, že dítě porodila až ve 37 letech. Kvůli jejím zdravotním potížím se předpokládá, že dítě bude jedináček.

První zkušenosti v roli matky

Na roli matky se respondentka nijak nepřipravovala. Nejhůře snášela odchod z práce. Doma se cítila uzavřená a odříznutá od okolního světa. Mezi kamarádky nechodila. Kvůli zdravotním komplikacím nemohla své dítě kojit, a proto k ní domů jezdila laktační sestra. Na kterou se celý týden těšila, aby si měla s kým promluvit. „*Já byla svázaná doma u dítěte a když mám chlapa co chodí na směny, to pro mě bylo hrozný.*“

Po dvou letech nastoupila znovu do práce. S hlídáním dcery vypomáhali rodiče a v práci jí vyšli vstříc s prohazováním směn. Při nástupu do práce měla strach přenechávat dceru v péči někoho jiného. „*Měla jsem problém s tím, že nemůžu kontrolovat, co dělá. Třeba co se týče léků, to mi hrozně vadilo. Že to dává někdo jinej a nemáš jistotu, jestli jí to dal.*“

Na otázku, jak ji mateřství změnilo, odpověděla, že se víc bojí. „*To je jako když si vytrhneš srdce z těla a necháš ho chodit vedle sebe.*“ Dbá na opatrnost, aby dcera nechodila tam, kde je to nebezpečné. Také velmi sleduje zdravotní stav dcery. „*Já jsem asi hodně na její zdraví, že ona musí brát vitamíny. Nedokážu si představit, že by za den nesnědla alespoň jedno céčko.*“

Vztah s dítětem a jeho výchova

Snaží se s dcerou navázat kamarádský vztah. Ve výchově nemá žádná pravidla, chce se s dcerou vždy dohodnout. Je však důsledná a na těchto dohodách trvá. Partnerova

výchova je volnější, ale snaží se být vždy za jedno. „*Nejsem typ, co by jen vysvětloval, když to nejde po dobrým, tak to půjde po zlým.*“ Dcera má teď období vzdoru, proto se matka snaží trvat si na svých požadavcích. Někdy ale předstírá, že si neuposlechnutí dcery nevšimla. „*Občas dělám, že něco neslyším, protože kdybych ji na to upozornila, ona by to využila proti mně, když by na mě byla našťvaná.*“

Ve výchově je pro ni důležité, aby na ni dcera nebyla příliš fixovaná. „*Já se snažím, aby se uměla prosekát. Aby nebyla žádnéj mamánek, aby měla trochu pusy. Aby věděla ve správný čas, kdy a za co se omluvit.*“ Vzdělání dcery pro ni není důležité, důležité je, aby byla dcera v životě šťastná. „*Já nechci, aby z ní byla nějaká inženýrka nebo doktorka, ale ať si dělá, co chce.*“

Pobyt v mateřské škole

Rodiče vyhledávali školu v místě bydliště. Důležité pro ně bylo, aby dcera ve škole i spala. I přesto, že měli někdy možnost vyzvedávat ji dřív, chtěli, aby s dětmi trávila co nejvíce času. Někteří se ptali, proč dávají dítě do školy i když jsou doma. Odpovídala, že se ve školce děti rozvíjí a budují si imunitu.

S nástupem do mateřské školy dcera problém neměla. Naopak se těšila. Paní Jana to však nesla těžce. Kvůli práci často viděla dceru jen ráno, při přechodu do školky a v noci, když už dcera spala.

4.3 Případová studie – paní Marie

Paní Marii je 43 let. Má ukončené středoškolské vzdělání a nyní se živí jako podnikatelka. Má tříletého syna, který byl neplánovaný. V současné době žije sama, partner ji opustil v době těhotenství. Nikdy nebyla vdaná.

Vztahy v původní rodině

Respondentka má o 14 let mladšího bratra. Po jeho narození se o něj musela často starat, a to ji omezovalo. Když jí bylo třicet let zemřela jí matka na rakovinu, což ovlivnilo její způsob života a začala se zajímat o zdravý životní styl.

Původní představy a důvody odložení mateřství

Vždycky věděla, že děti chce mít až v pozdějším věku. Chtěla si vybudovat kariéru. *„Já chtěla jen kariéru, pracovat, vydělávat peníze a nějak se postavit na vlastní nohy. To byla moje priorita. Rodina a děti to vůbec.“*

Touha mít dítě

Paní si uvědomila že chce děti až s příchodem toho pravého partnera. Tehdy jí bylo 32 let. Partner však s dítětem nesouhlasil, protože je ženatý. Po nějaké době se rozešli a ona si našla nového druha.

S přítelem se na začátku vztahu dohodli, že miminko chtějí, ale ne teď. Neužívali žádnou antikoncepci, protože možnost otěhotnění byla nepravděpodobná. *„Přítel měl asi deset procent živých spermií. Byli jsme i na klinice, kde nám řekli, že početí přírodní cestou je skoro minimální.“* Přesto otěhotněla a rozhodla se si dítě nechat. V tomto rozhodnutí hrál roli vyšší věk. V době těhotenství partner paní Marii opustil.

Tlak okolí v rozhodnutí mít dítě nehrál roli. Respondentky se sice všichni vyptávali, ale mínění ostatních ji nijak neovlivnilo.

Postoj k načasování mateřství

Věk začala řešit až s uvědoměním si, že nebude moci mít dětí víc. *„To jsem začala trochu zmatkovat, ale kvůli tomu, že už nebudu mít těch dětí víc.“* Paní Marie vždy chtěla tři děti a nyní lituje, že se nepokoušela mít děti dřív. *„Chtěla jsem tři děti a dneska bych už začala dřív.“* Přiznává ale, že kdyby měla dítě dřív, nebyla by tolik zodpovědná.

První zkušenosti v roli matky

Připravovala se na mateřství již od začátku těhotenství. Jedla pouze zdravé jídlo, cvičila a dbala na to, aby miminko mělo dostatek živin. Snažila se si čistit auru, a protože v té době zakládala novou firmu, snažila se vyvarovat negativních emocí a strachů o peníze. Důležitý pro ni byl i porod dítěte. *„...takže jsem měla tu dudu a porodní plán, kde jsem měla bod po bodu všechno. Miminko vážit jo, ale měřit ne kvůli kloubům. Potom jsem nechtěla žádný učně, chtěla jsem soukromí a černou osušku. A aby ho nemyli po porodu, aby ho přiložili hned na mě a tak.“*

I po narození syna pečlivě vybírala potraviny, které mohla jíst, kvůli mateřskému mléku. Syn používal látkové pleny. Koupal se pouze v čisté vodě. Roli v tom hraje úmrtí matky, po kterém se respondentka začala zajímat o zdravý životní styl.

Na otázku, jak ji mateřství změnilo odpovídá, že dříve neustále hodnotila, co má na sobě a jak je uklizeno. Vše muselo být čisté. Nyní je prioritou dítě, se kterým se snaží trávit co nejvíce času venku. Také zmiňuje strach o dítě i o sebe samou. Kdyby se jí něco přihodilo, o syna by se neměl kdo postarat. *„Když jsem si uvědomila, že má jenom mě, kdyby se něco stalo, tak co s ním bude.“*

Mateřství velmi ovlivnilo i sociální život respondentky. Změnila pohled na své kamarádky, které se s ní nechtěly stýkat, když měla dítě. *„Uvědomila jsem si, že když už ten volný čas s někým trávím, tak aby to stálo za to. Vlastně jsem takhle prožřela.“*

Vztah s dítětem a jeho výchova

Při výchově je pro ni důležité, řešit vše v klidu. Křičí pouze v případech ohrožení dítěte. Syn je bezproblémový, poslechne, neodporuje. *„On je vlastně hrozně citlivej, takovej empatickej.“*

Nejdůležitější hodnota, jakou se mu snaží předat je, aby se choval slušně k ženám. *„No, já jsem četla na internetu takovou strašně pěknou větu, že když se chlap chová hezky k ženě, tak je to tím, že byl vychováván královnou.“* Přiznává, že je ovlivněna vztahem s bývalým partnerem, který ji během těhotenství opustil. *„Tohle, kdyby udělal můj syn, to si nedokážu představit.“*

Pobyt v mateřské škole

Syn zatím mateřskou školu nenavštěvuje. Nechce, aby chodil do běžné mateřské školy, proto jej zatím hlídá chůva. Snaží se ho však přihlásit do anglické školky, kde se s dětmi mluví anglicky. Starší děti se tam starají o ty mladší a výuka je podle britských osnov. Odloučení od syna při dopoledních, kdy se o něj stará chůva pro ni sice bylo náročné, je však ráda, že má klid na práci a může se naplno věnovat klientům. Myslí si, že do budoucna pro syna nebude problém mateřskou školu začít navštěvovat, protože má rád děti a rád tráví čas ve společnosti.

4.4 Případová studie – paní Hana

Paní Haně je 43 let a má čtyřletého syna. Před rodičovskou dovolenou pracovala jako pedagožka v mateřské škole. Syna s manželem plánovali. Po partnerovo nevěře se rozhodla jej opustit.

Vztahy v původní rodině

Respondentka pochází z rodiny, kde byly dvě děti. Rodinní příslušníci byli křesťané, což ji ovlivnilo ve výběru profese i vzdělání. Vliv to mělo také na představy o rodině. Nechtěla dítě bez úplné rodiny. To se promítlo i později, při nevěře partnera. Když respondentka zvažovala, zda ho má opustit. *„Byla jsem natolik radikální, že jsem si neuměla představit, že by moje dítě přišlo do neúplné rodiny. A myslím, že jsem to částečně řešila i teď, když jsem zvažovala, jestli odejdu od partnera. Do jaké míry se snažit rodinu udržet.“*

S rodiči měla vždy vřelý vztah. Ti nechávali respondentce možnost dělat svá vlastní rozhodnutí. *„Rodičům jejich rodiče hodně kecali do života, tak možná proto nás nechávali vlastně rozhodovat sami za sebe.“*

Původní představy a důvody k odložení mateřství

Paní říká, že nikdy neměla ucelenou konkrétní představu o tom, jak by měl její život vypadat. Nikdy necítila, že děti nechce. Nechávala životu volný průběh.

Přesto si vždy představovala mít rodinu se dvěma dětmi podle vzoru z její původní rodiny. Nicméně dlouhou dobu nepřicházel někdo, s kým by mohla uzavřít manželství a ani nikoho takového dříve nehledala. Manželství bylo jednou z pevných podmínek, které si pro založení rodiny kladla.

Dále chtěla, aby partner měl opačné povahové rysy než ona. Tvrdí o sobě, že má sklony brát život moc vážně a vše řešit. A pro své dítě chtěla někoho, kdo bere život s nadhledem.

Materiální zabezpečení v rozhodnutí pořádit si dítě svou roli nehrálo. *„...nejsem až takový koncepční typ, že bych potřebovala mít dva miliony na účtě, byt tři jedna a zaplacenou hypotéku.“* Přesto však, když dítě přišlo na svět, byla ráda, že má vybudované zázemí a zkušenosti s tím, dokázat se uživit.

Touha mít dítě

Paní Hana si přála mít děti již kolem osmnáctého roku života. Nyní to však přisuzuje hormonálním změnám. *„Jakože jsem hrozně chtěla dítě, ale v tu dobu to vůbec nebylo reálné.“*

Poté dlouhou dobu nepřicházel vhodný partner pro založení rodiny, pak se jeden muž objevil a ve chvíli, kdy řekl, že chce mít děti, respondentka věděla, že tenhle člověk je ten pravý. Neměla také překážky s ohledem na život, který doposud žila. *„...necítím žádné překážky a nemám pocit nějakého nenaplnění profesního nebo cestovatelství.“*

Tlak z okolí si nepřipouštěla. Vybavuje si jen jednu situaci s příbuznou, která pochází z konvenčního prostředí. Jinak si žádný nátlak nepamatuje. Rodičům mohlo být líto, že ještě nebyli prarodiče s narozením bratrovo dítěte se však toto eliminovalo. *„Asi je to tím, že se pohybuju ve skupině lidí podobného ražení, kde to neřešíme.“*

Postoj k načasování mateřství

Po narození prvního dítěte respondentka chtěla mít ještě jedno, aby syn nebyl jako dítě v rodině sám. Ale rizika zabezpečení byla příliš vysoká. Také se obávala zdravotních komplikací, které se pojí s vysokým věkem.

Přiznává, že kdyby měla dítě v dřívějším věku, mohla být více frustrovaná, protože by si nestihla splnit životní sny. *„Asi bych byla více neurotická, než jsem teď. A myslím, že bych byla více frustrovaná v tom, že jsem si nic neužila. Že vlastně nic nemám a nejsem nic krom matka a manželka.“*

První zkušenosti v roli matky

Těhotenství bylo pro paní Hanu z počátku náročné. *„Začátky byly krušný, ty první tři měsíce bývají krušný. Takže člověk, když se dostává do nějakého normálu během dne, tak je za to i vděčný.“*

Nejvíce překvapující pro ni bylo, jak jí mateřství změnilo život. Nyní se vše podřizovalo dítěti. Byla zvyklá starat se sama o sebe, chodit do práce, která ji bavila a cestovat. *„Teď nemyslím to dítě, že bych vnímala jako přítěž, ale pak s tou realitou docvaklo, jak najednou nemám nic. Mám to dítě.“*

Dále jí nebyla příjemná finanční závislost na partnerovi. Ten vyjadřoval nespokojenost ohledně výdajů. „A v jednu dobu jsem dostala signál, že bychom měli méně spotřebovávat. Ale myslím, že to nemělo co dělat s tím, kolik opravdu spotřebujeme.“

Z práce paní neodešla ani na rodičovské dovolené, dělala věci na dálku. Nešlo však o finanční stránku, ale o nevypadnutí z pracovního života. Přesto jí plný návrat do práce nebyl příjemný. „...vnitřní sebevědomí bylo na nule, ale to je daný tím, že jste čtyři roky pryč.“

Zaskočil ji i její zdravotní stav. Ač těhotenství probíhalo bez vážnějších komplikací, po narození dítěte začala mít problém se zády. „...člověk zjišťuje, že už to fyzicky není tak dobrý, jak čekal. A některý věci se už pak nevrátí do toho stavu, jak to bylo předtím.“

Přiznává, že kdyby věděla, jak hluboce ji změna životní role zasáhne, její touha mít dítě by nebyla tak silná. „Ale zas kdybych věděla dopředu, jak hluboký to bude a jak to budu prožívat, tak by mě to možná odrazovalo od toho přivést dítě na svět.“

Vztah s dítětem a jeho výchova

Paní Hana se primárně snaží, aby syn byl dobrý člověk. Dokázal se prosadit a obhájit svůj názor, zároveň ale, aby se choval k lidem slušně. Uvědomuje si, že je pro syna vzorem a předává mu hodnoty. „...největší vzor je v tom, jak vidí, jak žijou ti jeho nejbližší. Pokud není slad mezi tím, co člověk říká a co žije, tak si to to dítě nepřebere.“

Dále je pro ni důležité nenálepkovat a nestrašit dítě. Snaží se ptát, jak se cítí a snaží se, aby řešení na problémy našel sám. Respondentka tvrdí, že místy vychovává hodně autoritativně, ale přičítá to věku dítěte. Je podstatné mít vymezené hranice, zároveň je ale třeba, aby dítě chápalo, proč to tak je. „Snažím se být demokrat, ale vymezuji hranice kvůli bezpečnosti nás obou.“

Nepotlačuje žádné jeho emoce. Pokud dítě zažije nějakou emoci, která je pro něj nepohodlná, či traumatizující, vždy čeká až emoce odezní v bezpečném prostředí. „Neřešit to tak jako – Jé, ty jsi spadl, ha, ha, ha, he, he, he.“

Pobyt v mateřské škole

Respondentka čekala, až dítě samo o školku vyjádří zájem. Zvykání na školní prostředí však bylo pro syna náročné. Přiznává, že to sama nesla hůře než syn. Syna vyzvedává vždy po obědě.

Zvažovala také domácí vzdělávání, protože v místě bydliště nebyla žádná školka s přístupem, který by byl respondentce blízký. *„Protože si myslím, že cesty k socializaci nejsou jen přes předškolní zařízení a těch cest je hodně.“* Nakonec se však rozhodla dát syna do mateřské školy s ohledem na jeho přání.

5 Výsledky výzkumu

5.1 Výzkumné otázky

5.1.1 VO1: *Jaké jsou faktory ovlivňující ženu k odložení mateřství?*

Respondentky se shodovaly, že cítili první touhu mít děti již kolem dvacátého roku života. Každá z nich však měla jiné důvody proč se tehdy rozhodla mateřství odložit. Paní Alena rozhodnutí přisuzuje zkušenosti při pobytu v Americe, kde hlídala děti. Jejich výchova byl pro ni takový šok, že se rozhodla mateřství odložit. Paní Hana byla ovlivněná křesťanstvím a bylo pro ni nepředstavitelné přivést dítě do neúplné rodiny. Paní Jana se sice o dítě pokoušela již v brzkém věku, otěhotnět se jí však nedařilo, svou roli v tom také hrál rozchod se stávajícím partnerem.

Jen jedna z účastnic si byla jistá, že děti chce až v pozdějším věku. Tehdy si sice nepředstavovala že, to přijde tak pozdě. Rozhodně ale nechtěla děti jako mladá. V tomto názoru ji ovlivnil fakt, že má mladšího bratra, o kterého musela pečovat, a to ji omezovalo.

Jedním z nejdůležitějších faktorů při založení rodiny je nalezení vhodného partnera. Maminky mluví o tom, že ač byly v předchozích vztazích, se touha mít děti objevila až po nalezení člověka, do kterého se hluboce zamilovaly. Pro Hanu bylo důležité nalézt takového člověka, který by bral života s nadhledem. Alena zase hovoří o tom, že dlouhou dobu nikdo nesplňoval její požadavky. Paní Marie našla z jejího pohledu vhodného partnera již dříve, ten byl však ženatý a o zakládání nové rodiny nejevil zájem. Pouze p. Jana otázku vhodnosti partnera neřešila. Stačilo jí, že jsou spolu v dlouhodobém vztahu.

Za zajímavost považují to, že všechny dotazované, pro které hrálo nalezení vhodného člověka velikou roli, nejsou s otcem dítěte nadále v partnerském vztahu.

Uzavření manželství bylo podmínkou pro založení rodiny pouze pro paní Hanu, jejíž dítě bylo plánované. Svou roli v tom hraje také fakt, že dvě z dětí byly neplánované a otcové těchto dětí se během těhotenství rozhodli partnerky opustit.

U paní Marie a Jany se objevily zdravotní komplikace které, snižovaly možnost početí. Pouze u paní Jany to však pozdní mateřství zapříčinilo.

Pro paní Marii byla prioritou pracovat, a postavit se vlastními nohama. Paní Alena dokonce zmiňuje kamarádky, které si děti pořídily dříve a nyní prahnu po kariéře, čímž podle ní jejich děti trpí. Zbylé dvě jsou sice rády za předchozí pracovní možnosti, práce však nehrála roli v pozdním mateřství.

Další zajímavou skutečností je fakt, že obě matky, které kariéra ovlivnila v rozhodnutí odložit mateřství, navzdory svému vyššímu věku narození dítěte neplánovaly.

Materiální zabezpečení velice řešila jedna z respondentek. Paní Jana měla pevně stanovené podmínky, do kterých chtěla dítě přivést. Chtěla mít smlouvu na dobu neurčitou a vlastní byt. *„Nechtěla jsem přivést dítě s pocitem, že mě kdykoli mohou vystěhovat, takže jsem chtěla mít to zázemí s mimčem.“* Zbylé maminky toto nijak neovlivňovalo. *„Já asi ty věci takhle neřeším. Sice potřebuju mít nějaký systém, ale nejsem až takový koncepční typ, že bych potřebovala mít dva miliony na účtě, byt tři jedná a zaplacenou hypotéku.“*

Sociální tlak na to, mít děti dříve, si v nějaké míře zažily všechny maminky. Hana dokonce mluví o odpovědnosti vůči svým rodičům, aby měli vnoučata. To se však zlomilo po narození bratrova dítěte. Jinak svorně hovoří o „klasických narážkách“. Paní Alena jako jediná klasifikuje tlak okolí jako silný. *„Společenské tlak takovej je. že pak ti všichni říkají, že když budeš starší tak už to nepůjde, že to dítě může být postižený a tak.“* Ani jedna se však tímto nenechala ovlivnit a založení rodiny plánovaly až když byly připravené.

Následující tabulka obsahuje shrnutí faktorů, o nichž se respondentky v rozhovorech zmínily, jež vedly k odložení mateřství.

Tab.5: Faktory vedoucí k odložení mateřství

	Hana	Jana	Alena	Marie
Chtěla děti jako mladá?	ANO	ANO	ANO	NE
Vhodnost partnera hrála roli v odložení mat.?	ANO	NE	ANO	ANO
Bylo manželství podmínkou pro založení rodiny?	ANO	NE	NE	NE
Je respondentka v partnerském vztahu s otcem dítěte?	NE	ANO	NE	NE
Ovlivnilo budování kariéry založení rodiny?	NE	NE	ANO	ANO
Hrálo materiální zabezpečení roli v založení rodiny?	NE	ANO	NE	NE
Jaký nátlak resp. pociťovala ohledně odložení mateřství?	SLABÝ	SLABÝ	SILNÝ	SLABÝ
Měl nátlak okolí vliv na založení rodiny?	NE	NE	NE	NE

5.1.2 VO2: Jaký je postoj matek rodičích v pozdějším věku k načasování mateřství?

Janu trápí věkový rozdíl mezi ní a dítětem z hlediska na vztahování kamarádského vztahu s dcerou, ale také kvůli trávení společného času s ní. *„Myslím, že se od nás dřív trhne, že kdybychom byli mladší, tak přeci jen člověk může dělat víc sporty a zájmy, takhle si myslím že už budeme omezený, takže už s náma nebude chtít, nebo my nebudeme moct.“*

Dřívější postoj jedné z účastnic byl ten, že pro děti je důležité mít mladé rodiče. Dnes Alena tvrdí, že díky jejímu vyššímu věku je více „pohodová máma“. K tomuto názoru se přiklání i další z účastnic Marie, která vyššímu věku přiřítá větší zodpovědnost ohledně dítěte. Všechny se zmiňují o důležitosti připravenosti na dítě. Jsou rády, že těhotenství přišlo v době, kdy na založení rodiny čekaly a na mateřství byly připravené.

Jedna paní uvedla, že by dítě měla raději dřív, a to kvůli společenským ohledům. Další se vyjádřila, že nebyť jejího vyššího věku, dítě s partnerem by neplánovala.

Respondentky, které před početím dítěte budovaly kariéru tvrdí, že díky tomu se nyní mohou více soustředit na mateřství jako takové. Jsou v tomto ohledu rády, že těhotenství nepřišlo dříve, protože budovat kariéru s již narozeným dítětem není snadné. *„...to, že jsem jí měla v době kdy sem opravdu chtěla, kdy jsem měla kariéru za sebou a byla jsem uspokojená profesně, tak pro ni, si myslím, že to bylo dobrý. Ale hrálo v tom roli to, že už jsem neměla profesní ambice. Což u některých žen, co mají děti ve 23 a potom ve 30 je chytne profesní vlna. Takže v tomhle ohledu si myslím, že pro ni to bylo lepší.“*

Všechny respondentky byly rády, že se předem materiálně zabezpečily, což považovaly jako výhodu mateřství v pozdějším věku. *„A potom, co se malej narodil byla jsem sama soběstačná vydělávala jsem, dokázala sem se o dítě postarat.“*

Také se zmiňovaly o radosti z naplnění životních cílů. Byly rády, že před mateřstvím měly dostatek času na cestování, kulturní život, přátele a známé. *„Nemám pocit, že by mi ujel vlak.“*

Marie, která dítě plánovala, se obávala, že kvůli jejímu věku již nebude moci otěhotnět. A s partnerem budou muset podstoupit asistovanou reprodukci. Dítě se však podařilo počít přirozeně. Paní, která se po neúspěšném snažení počít rozhodla pro asistovanou

reprodukcí nepřisuzuje neúspěch přirozeného početí svému věku. Vzhledem k faktu, že se o dítě pokoušela již od raného věku s dřívějším partnerem.

Všechny respondentky vyjádřily lítost nad faktem, že díky svému věku již nebudou mít v budoucnu děti. Některé berou ohled na stávajícího partnera, který si další děti nepřeje. Další respondentka se bojí zdravotních rizik početí ve vysokém věku, řeší jak své zdraví, tak zdraví dítěte. Skoro všechny si v mládí představovaly mít velkou rodinu minimálně se dvěma dětmi a dnes by se kvůli tomu pokoušely o dítě dříve.

Paní Jana: *„Občas si říkám že sem dítě mohla mít dřív. Když si to vezmu teďko z pohledu, že je dceři pět let a pak protože předpokládám, že kvůli mým zdravotním potížím to bude jedináček.“*

Paní Hana: *„A hodně jsem to řešila po narození syna, že by bylo fajn, aby přišlo ještě jedno dítě. Jenže otec vlastně přichází z prostředí jedináček, takže rozhodnutí jedináček bylo silnější. Ale potom, když už byl na světě a já jsem řešila, že bych ráda, aby nebyl jako dítě sám, tak pak už jsem to hodně řešila. Spíš to biologické, že už je mi hodně. A hlavně už jsem se obávala pak i těch zdravotních komplikací.“*

Paní Marie: *„Teď právě bych si dítě pořídila dítě daleko dřív. Chtěla jsem tři děti a dneska bych už začala kolem 28. Člověk to vidí potom jinak, když je starší. Kdybych chtěla děti další tak bych musela začít dřív.“*

Paní Alena: *„Bylo to i mnou samozřejmě a taky když chceš hodně dětí a první máš v 38, tak ti dojde že už to vlastně nestihneš. Ale teď už si uvědomuju, že už je mi hodně a že už to není reálný.“*

5.1.3 VO3: Jak mateřství ovlivní život matky?

Všechny respondentky se shodly, že mateřství jim velice změnilo život. Byly zvyklé na svou nezávislost a starat se samy o sebe. Po příchodu dítěte se to změnilo, vše se začalo podřizovat jemu. *„A vlastně sem jí dala všechno, pro mě bylo důležitý, aby byla zdravá a všechno se podřizovalo a podřizuje jí. A bylo to tedy hodně náročný, měla sem hodně práce a do toho jí a bylo to hrozný, málo sem spala, hodně sem zhubla, a to byl jedinej moment, kdy jsem si říkala, že to prostě nezvládnou. Ale pak se to otočilo.“*

Alena se zmiňuje o tom, že v dnešní době je jiné mít dítě, než tomu tak bylo za dob jejích rodičů. *„Pro mě to není tak, že když to dítě máš, tak už nemůžeš spoustu věcí, jako to měli naši rodiče, že s těma dětma seděli doma. Dneska se už běžně s těma dětma cestuje, takže tě ty děti ani moc neomezují.“*

Narození dítěte ovlivnilo také některé názory na životní situace. Paní Marie uvádí, že dříve hodně hodnotila svůj vzhled a čistotu v domě. S příchodem syna se to ale změnilo. Nyní je pro ni důležité trávit čas se synem. Alena zase zmiňuje, že po narození vlastního dítěte se jí proměnil náhled na dřívější úmrtí v rodině. *„Taky to je tím, že jak sme měli to úmrtí v rodině, že mě to tolik ovlivnilo. Já sem si to dřív neuvědomila, já sem to brala tak, že mamka měla nás dva a když jí umřelo to třetí dítě, tak to přeci není takový jako když ti umře to jedno. Ale s dcerou jsem pochopila, že jich můžeš mít třeba deset a je to hrozný.“*

Všechny respondentky také mluví o obrovské změně jejich sociálního života. Hovoří o nedostatku volného času. *„Mě, kdyby se někdo ptal, co dělám ve svém volném čase, tak jsem říkala, že záleží, jestli je to volno, když mám dceru a nepracuju, nebo volno je to kdy jsem v práci.“* Paní Jana, která v té době byla na rodičovské dovolené prožívala odchod z práce velmi špatně. *„Doma sem se cítila uzavřená, až se mi zdálo, že jsem přestala umět mluvit a vyjadřovat se. Vypadávaly mi slova.“* Pro všechny bylo nepředstavitelné chodit někam bez svého dítěte, veškeré návštěvy, či jiné akce absolvovaly společně s ním. Témata hovoru se točila také jen kolem dětí. Paní Marie hovoří dokonce o tom, že se s některými kamarádkami přestala stýkat. Což nyní považuje za pozitivní. *„A pak jsem vlastně zjistila, že jsem si platila chůvu a ze začátku jsem potřebovala malýho pohlídat, když jsem jela k doktorovi. A zjistila sem že žádná z těch takzvaných kamarádek neřekla*

jo přivez ho, já ti ho pohlídám. A myslím si, že tohleto by měl začít každý, vyselektovat si ty přátele, který nestojí za to. Odstříhnout ty vysavače energie.“

Pro paní Hanu bylo zpočátku těžké zvykat si na finanční závislost na partnerovi.

Dotazované většinou ani během mateřství neodešly z práce, pracovaly z domova. Paní Alena a Hana tvrdí, že to pro ně bylo důležité, aby udržovaly kontakt s okolím. I přesto však po nastoupení dítěte do mateřské školy měly problém se sebevědomím při plném návratu do práce. Respondentka, která po narození dítěte nastoupila na rodičovskou dovolenou tvrdí, že odchod z práce pro ni byl obtížný, vzhledem k tomu, že byla celý život zvyklá pracovat. A proto se po dvou letech rozhodla znovu do zaměstnání nastoupit.

Respondentky uvedly, že jejich život také proměnil strach o dítě. Jedna z nich se velmi zajímá o zdraví své dcery a přiznává, že to nejspíše přehání. Kontroluje především, aby nechodila tam, kde je to nebezpečné. Dvě matky, které partner v těhotenství opustil mluví o strachu o sebe samu. Bojí se, kdo by se o dítě postaral, kdyby se jim samotným něco stalo.

Hana mluví o fyzických změnách. Nečekala, že těhotenství bude tak náročné a že některé zdravotní komplikace přetrvají.

5.1.4 VO4: Co je pro matku při výchově dítěte důležité?

Pro většinu je největším tématem výchovy docílení zdravé asertivity dítěte. Chtějí, aby potomek uměl prosadit svůj názor, zároveň však aby se klidem choval slušně a ohleduplně. Aby dokázal pochopit emoce druhého a vyslechnout cizí názor. Jedna z nich dodává, že její dcera je velmi citlivá a děti v mateřské škole toho zneužívají. Proto se snaží zvednout její sebevědomí.

Respondentky uvádí, že se snaží v dítěti vybudovat zdravý vztah k povinnostem. Také tvrdí, že chtějí dát dítěti dostatek prostoru se samostatně rozhodovat nyní i v budoucím výběru zaměstnání.

Věnují pozornost tomu, aby si dítě dokázalo samo udělat vlastní názor a nepřejímalo slepě názory ostatních. Proto Hana dává dostatek prostoru při přejímání hodnot a nedává jednoduché odpovědi. Je si vědoma toho, že je mu největším vzorem, a proto se snaží sama své hodnoty dodržovat. Pro jinou je zas důležité, aby se choval slušně k ženám.

Jedna z tázaných uvedla, že klade důraz na nenálepkování dítěte, nestraší jej a nepřebíjí negativní emoce.

Žádná paní se nezmínila o důležitosti vzdělání potomka. To však mohl zapříčinit fakt, že se jedná o děti, které ještě nenastoupily do základní školy. Pouze paní Jana se zmínila, že na vzdělání neklade důraz a je pro ni důležitější štěstí dcery.

Jedna z respondentek uvádí, že často užívá autoritativně vzájemného výchovného stylu. Z vypravování dalších respondentek soudím, že tento styl výchovy mají všechny respondentky.

6 Diskuze

Výzkum mohly ovlivnit některé z následujících faktorů. Míra otevřenosti respondentek byla u každé jiná, dvěma z nich bylo nepříjemné mluvit o vztazích v původní rodině. Dále se do výsledků výzkumu promítnou subjektivní interpretace jejich slov. S čímž se však u případových studiích počítá. Pro výzkumný vzorek byly vybrány čtyři respondentky, tudíž výsledky nelze zobecňovat.

Zaujalo mne, že některé výsledky výzkumu se shodují s teoretickými předpoklady či výzkumy na toho téma. Například Sobotková (2001) uvádí, že až jedna třetina těhotenství po 35. roce je neplánovaná, což se potvrdilo u dvou mých účastnic. Dále říká, že většina žen, které odložily mateřství žije ve městě, má vyšší stupeň vzdělání a buduje kariéru. Tři z účastnic všechna tato kritéria splňují. Fialová et al. (2000) hovoří o tom, že ženy s vysokoškolským vzděláním mají vyšší nároky na výběr životního partnera. A ženy s nižším vzděláním se zaměřují na materiální zabezpečení. Toto se také prokázalo v mém výzkumu. Ty respondentky, které měly vystudovanou vysokou či střední školu, hledaly obtížně životního partnera a některé měly specifické požadavky. Účastnice, která měla vystudované odborné učiliště neměla vysoké nároky na vhodného partnera. A jako jediná zmiňuje důležitost materiálního zabezpečení před založením rodiny. Zároveň se u této respondentky potvrdila Matějčková (1992) teorie o hyperprotektivě rodičů vymodlených dětí. Dotazovaná se zmiňuje, že až příliš dbá na bezpečnost a zdraví dcery.

Určitě by bylo zajímavé setkat se s účastnicemi za pár let a zjistit, jak se jejich postoje k načasování mateřství změnily.

Pokud bych výzkum vedla znovu, zaměřila bych se v rozhovorech více na výchovu dětí a výchovné prostředky, které ženy používají. Otázku ohledně výchovy jsem sice pokládala, respondentky však odpovídaly velmi obecně a rychle se vracely k tématu načasování mateřství.

ZÁVĚR

Ve své bakalářské práci jsem se věnovala pozdnímu mateřství, jaké jsou jeho příčiny, jaké faktory ovlivňují ženy v rozhodnutí pořídit si dítě a jaké jsou jejich zkušenosti po jeho narození.

Výsledky výzkumu prokázaly, že ženy si přály mít děti již v brzkém věku. Každá však odložila své mateřství z jiných příčin. Proto se nepodařilo nalézt jednotný důvod k odložení mateřství. Matky však hovořily o hledání vhodného partnera, budování kariéry a materiálním zabezpečí jako o podmínkách pro přechod k rodičovství. Sociální tlak nehrál roli u žádné z respondentek.

Podařilo se zjistit, že respondentky nemají na načasování jejich mateřství ucelený názor. Jako výhodu pozdního mateřství vidí možnost přechodu kariérní dráhy a dostatek času na splnění životních cílů. Také se domnívají, že díky svému věku jsou zodpovědnější. Nevýhodou je pro ně fakt, že dítě nebude mít sourozence.

Z výzkumu vyplynulo, že sociální život matky se po narození potomka velmi promění. Respondentky si stěžovaly na nedostatek sociálních interakcí a nedostatek volného času.

Ve výchově dítěte ženy kladou důraz na rovnováhu mezi asertivitou dítěte a slušným vychováním. Pro dvě z nich je důležité, aby v dítěti vypěstovaly zodpovědnost vůči povinnostem. Žádná se však nezmiňuje o důležitosti vzdělání dítěte. To připisují nízkému věku dětí.

Ve výzkumné části se potvrdily některé předpoklady z první části práce.

Díky zvolenému sběru dat a metodologickým postupům se mi podařilo shromáždit dostatek informací a odpovědět tak na stanovené výzkumné otázky.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

BIERMANN, Christine a Ralph RABEN. *Maminkou ve čtyřiceti?* 1. vyd. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-075-5.

ČÁBALOVÁ, Dagmar. *Pedagogika*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-2993-0.

ČÁP, Jan a Jiří MAREŠ. *Psychologie pro učitele*. 1.vyd. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-463-X.

ČÁP, Jan. *Psychologie výchovy a vyučování*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1993. ISBN 807066-534-3

ČÁP, Jan, Věra ČECHOVÁ a Petr BOSCHEK. *Dotazník stylů výchovy pro děti od 8 do 12 let*. Praha: IPPP ČR, 2000.

FIALOVÁ, Ludmila, Simona PIKÁLKOVÁ, Milan KUČERA a Dana HAMPLOVÁ. *Představy mladých lidí o manželství a rodičovství*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2000. ISBN 80-85850-87-7.

GILLERNOVÁ, Ilona, Vladimír KEBZA a Milan RYMEŠ. *Psychologické aspekty změn v české společnosti: člověk na přelomu tisíciletí*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-2798-1.

KOPŘIVA, Pavel, Jana NOVÁČKOVÁ. *Respektovat a být respektován*. 3.vyd. Kroměříž: Spirála, 2008. ISBN 978-80-904030-0-0.

LIEDLOFFOVÁ, Jean. *Koncept kontinua: hledání ztraceného štěstí pro nás a naše děti*. Praha: DharmaGaia, 2007. ISBN 978-80-86685-79-3.

MATĚJČEK, Zdeněk. *Dítě a rodina v psychologickém poradenství*. Praha: SPN, 1992. ISBN 80-04-25236-2.

MATĚJČEK, Zdeněk. *O rodině vlastní, nevlastní a náhradní*. 1. vyd. Praha: Portál, 1994. ISBN 80-85282-83-6.

MATOUŠEK, Oldřich. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 1. vyd. Sociologické nakl., 1993. ISBN 80-901424-7-8

MOŽNÝ, Ivo. *Rodina a společnost*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2006. ISBN 80-86429-58-X.

SOBOTKOVÁ, Irena. *Psychologie rodiny* 1. vyd. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-559-8.

ŠVAŘÍČEK, Roman a Klára ŠEĎOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0.

PELIKÁN, Jiří. *Výchova pro život*. 2. vyd. Praha: ISV, 2004. ISBN 80-86642-31-3.

Internetové zdroje:

BÍMOVÁ, Irena, 2007. *Psychologická studie motivů pozdního rodičovství. E-psychologie*. [online]. [cit. 2019-02 05]. Dostupné z: <https://e-psycholog.eu/pdf/bimova.pdf>

Český statistický úřad, 2018 [online]. [cit. 16.5.2019]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/>

Nevýchova, 2018 [online]. [cit. 20.6.2019]. Dostupné z: <https://www.nevychova.cz/>

Vitalia, 2012 [online]. *Dítě ve čtyřiceti bez rizika. Jde to?* [cit. 2019-02-05]. Dostupné z: <http://www.vitalia.cz/clanky/dite-ve-ctyriceti-bez-rizika-jde-to/>

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č.1 – Seznam tabulek a obrázků

Příloha č.2 – Doslovný přepis rozhovoru – Hana

Příloha č.1 – Seznam tabulek a obrázků

Obrázek 1: Průměrný věk žen prvorodiček v letech 1950-2017.....	12
Tab.1: Vývoj počtu prvorozených dětí dle věku matky.....	13
Tab.2: Model čtyř stylů výchovy.....	18
Tab.3: Model devíti polí.....	20
Tab.4: Základní informace o respondentkách.....	25
Tab.5: Faktory vedoucí k odložení mateřství.....	40

Příloha č.2 – Doslovný přepis rozhovoru – Hana

Rozhovor č.1: Žena 43 let, dítě – chlapec, 4 roky

Jaká byla vaše představa rodinného života kolem dvacátého roku? Jak jste si představovala svou budoucnost?

Já si pamatuju, že kolem toho osmnáctého roku, jsem měla takovou asi hormonální vlnu. Jakože jsem hrozně chtěla dítě, ale v tu dobu to vůbec nebylo reálné, nebylo s kým, v žádném partnerském vztahu dlouhodobém jsem nebyla. Takže spíš to byla opravdu hormonální záležitost. A pak si nepamatuju, že by mě to někdy chytlo během té doby až do teďka. Mám sklony život hodně řešit a brát ho spíš z té vážnější stránky než z té veselé. A říkala sem si, že bych nechtěla pro své dítě vlastně tohleto zázemí vnitřní, tohleto moje nastavení. Takže řešení je v tom, aby byl manžel opačného ražení, aby to bylo pade na pade. Že bude prostě charakterově vnitřně nastavený tak, aby to líp zvládal. Já jsem jí neměla ucelenou, žádnou konkrétní představu o tom jako: ve dvaceti se vdám, v pětadvaceti budu mít jedno dítě, do pětatřiceti další to ne. Ani nikdy jsem zase necítila naprosto jasně, že bych dítě nechtěla. Spíš to bylo takový jako otevřený a plynulo to. Modelově vycházím z rodiny, kde jsou dvě děti, takže jsem podvědomě vždycky počítala, že by bylo fajn, kdyby byli dva sourozenci. A hodně jsem to řešila po narození syna, že by bylo fajn, aby přišlo ještě jedno dítě. Jenže otec vlastně přichází z prostředí jedináček, takže rozhodnutí jedináček bylo silnější.

Co pro vás tedy bylo důležité v ten moment, kdy jste si řekla že tedy děti mít chcete?

Nad čím jste uvažovala, že potřebujete?

My jsme se znali s expartnerem hodně dlouho, ale spíš jako na dálku, jako kamarádi. A ve chvíli, kdy jsme se začali po nějaký pauze zase víc potkávat, tak určitě proběhlo okouzlení a ve chvíli kdy řekl, že by chtěl mít dítě, tak já jsem věděla, že jo, s tímhle člověkem do toho půjdu. A nemám nejmenší problém a necítím žádné překážky a nemám pocit nějakého nenaplnění profesního nebo cestovatelství. Prostě najednou jsem věděla, že jo. Spíš jsem se obávala, že nám to dlouho nepůjde, že to budeme zkoušet a možná, že budeme muset řešit nějakou asistovanou reprodukci. Ale ono se to povedlo velice rychle.

Takže jste neřešila věci jako materiální zabezpečení apod.?

Já asi ty věci takhle neřeším. Sice potřebuju mít nějaký systém, ale nejsem až takový koncepční typ, že bych potřebovala mít dva miliony na účtě, byt tři jedna a zaplacenou hypotéku. Mám pocit, že tímhle tím způsobem by se lidstvo nepohnulo. Ve chvíli, kdy to prostě došlo, tak jo. Já jsem měla dlouholetý zkušenosti s tím, že se žívím, že sebe užívím, měla sem byt na hypotéku, takže zázemí bylo. A bylo mi jasný, že i kdyby se něco stalo a příjmy by byly přechodně jinak, tak jsem věděla, že se to dá zvládnout.

Myslíte si, že jste měla dítě moc pozdě nebo že to mohlo ještě počkat?

U prvního syna jsem to vůbec neřešila. Ale potom, když už byl na světě a já jsem řešila, že bych ráda, aby nebyl jako dítě sám, tak pak už jsem to hodně řešila. Spíš to biologické, že už je mi hodně. Jasně reprodukčně by to ještě šlo, ale ty rizika na zabezpečení dětí jsou vysoký. A hlavně už jsem se obávala pak i těch zdravotních komplikací, že přeci jenom s ročním dojezdem člověk zjišťuje, že už to fyzicky není tak dobrý, jak čekal a některý věci, že už se pak nevrátí do toho stavu, jak to bylo předtím. Viz záda ty už nikdy nenarovnám. A myslím si že, čím blíž je žena k přechodu, tím komplikovanější to je po hormonální stránce a Máťa šel nakonec neplánovaným císařem. Takže to pro mě byl taky takový moment, byl to pro mě nepříjemný zážitek, že sem nemohla být s ním, když přišel na svět. A možná právě proto sem to tak řešila.

Jak jste si připadala vyvrála a připravená na příchod dítěte? Studovala jste třeba nějakou literaturu, brala jste v úvahu zdravotní rizika? Jak jste se připravovala na mateřství?

Já jsem to po zdravotní stránce neřešila, přečetla jsem si nějakou literaturu. Něco nám dávali během předporodní přípravy. Žádná extrémní příprava to nebyla, a že bych nějak hluboce studovala psychologický příručky to ne. Pak jsem určitě využívala během doby, kdy se narodil a vyvíjel se a rostl, tak jsem sledovala nějaké základní momenty vývoje. A průběžně jsem kontrolovala, kde tak zhruba jsme, abych byla schopná případně podchytit nějaký extrém a včas to řešit.

Máte pocit, že Vás mateřství zasáhlo emočně, jak vás to změnilo? Jak jste vnímala samu sebe?

Myslím si že, během těhotenství, když to šlo tak jsem si to užívala. Začátky byly krušný, ty první tři měsíce bývají krušný. Takže člověk, když se dostává do nějakého normálu během dne, tak je za to i vděčný. Byla jsem překvapená, jak mě to dostalo expost a myslím po narození dítěte, bylo mi jasný, že s ním budu doma, ale každopádně jsem nechtěla být jenom doma. A vlastně až potom mi došlo, jak mi to obrátilo život. Já jsem celou dobu předtím byla zvyklá, že se starám sama o sebe, dělám práci, co mě baví a živí mě a dělám to, co chci a jednou za čas můžu jet do světa, mě to prostě baví. Takže jsem schopná se zajistit a v rámci svých potřeb a svých tužeb. A teď najednou je to úplně jinak. Teď nemyslím to dítě, že bych vnímala jako přítěž, ale pak s tou realitou docvaklo, jak najednou nemám nic, mám to dítě. Totální změna, ale všechno, co sem znala je pryč a nějakou dobu to nebude. A pak jsem zjistila, jak je pro mě těžká finanční závislost na partnerovi, to jsem netušila, že mě to takhle sebere. Přijmout to, že mě bude živit někdo jiný. Něco jiného je, když to člověk zná teoreticky a něco jiného je, když potom to žije. A pro mě ty aha efekty přišly možná tak pozdě. Ale zas kdybych to věděla dopředu, jak hluboký to bude a jak to budu prožívat, tak by mě to možná odrazovalo, od toho to dítě přivést na svět z nějakých sobeckých pohnutek. Takže myslím, že je třeba to nějak přijmout a nějak se k tomu postavit.

Měl partner s tím problémem, že Vám musel začít přispívat - dávat víc peněz?

Dlouhou dobu nedával najevo, a pak v jednom momentu začal říkat, že máme velikou spotřebu, ale já si nejsem vědomá toho, že bychom utráceli za nějaké zbytečnosti. A pro mě peníze nejsou nějakou životní prioritou. Takže si myslím, že to bylo trošku šméčko a on prostě mi sděluje informace velmi filtrovaně i co se týče majetku. A já jsem po tom vlastně ani nepátrala, takže dlouhou dobu to problém nebyl a v jednu dobu jsem dostala signál, že bychom měli méně spotřebovávat. Ale myslím, že to nemělo co dělat s tím, kolik opravdu spotřebujeme. Vzhledem k tomu, že se v tu dobu provalila partnerova nevěra. Já očekávám parťáckej přístup, což je asi blbost, jak zjišťuju a prostě jedním na rovinu, a to samý čekám od druhý strany.

Máte tedy chlapečka, který chodí do školky necelý rok. Co je pro vás ve výchově syna důležité? Jak jste spokojena s vaší výchovou?

Tak mám pořád velký otazníky, pro mě je prostě veliký téma, jak vychovat dítě, tak aby nebyl hajzlík, a přitom si nenechal nasrat na hlavu. Kde je ta míra slušnosti taková, že je to ok a kde je ta míra dravosti, tak že je to ok. Mám nějaký svoje vlastní nastavení, je mi jasný, že největší vzor je v tom, jak vidí, jak žijou ti jeho nejbližší, pokud není slad mezi tím, co člověk říká a co žije, tak si to to dítě nepřebere. Primárně se snažím nenálepkovat a nestrašit dítě. Tohle to jsou prostě moje zásady. Snažím se ptát, snažím se, aby si na ty věci přišel sám. Ptát se ho, když mu nerozumím, aby mi to vysvětlil. A snažím se dávat otázky, ve chvíli, kdy on chce jednoduchý řešení a já vím, že na to má, aby tomu porozuměl, tak se mu snažím pomoci s tím, aby si na to přišel sám. Aby pochopil, že tady není dobrý a špatný, ale že tady je nějaká cesta k něčemu. Takže mu dávám prostor prát se s těma hodnotama, aby byl slušnej. Aby když mu někdo něco řekne, aby to nebral jako jediný správný. Se školkou jsem čekala tak dlouho, dokud nebyl připravenej a dokud sám neřekl, že tam chce. Delší dobu si hrál spíše souběžně s ostatními dětmi, spíše věci pozoroval. Ale po nějaké době prostě do té školky chtěl, vím, že je to tedy věc tlaku okolí, když se ho každý ptá, jestli už do školky chodí. A dlouho jsem řešila otázku domácího vzdělávání, protože tady ani jedna z těch školek nemá takový přístup, který je mě blízký. A neznala jsem natolik učitelky, abych věděla, že k týhle paní chci, aby moje dítě chodilo. Protože si myslím, že cesty k socializaci nejsou jen přes předškolní zařízení a těch cest je hodně. A záleží na tom, jak který děcko.

Přikláníte se k nějakým novodobým trendům či k alternativním způsobům výchovy?

Já si myslím, že kombinuju, vědomě i nevědomě vše, co je v souladu s mými vnitřními hodnotami. Já nejsem pedagožka svého dítěte, jsem jeho nejbližší osoba a nějakým způsobem ho znám a má nějakou vlastní výbavu. Takže to byl další limit, na který jsem narážela při zvažování domácího vzdělávání a já vím, že jsem nastavená vnitřně výkonnostně, a to bych vlastně svému dítěti nechtěla udělat, abych byla jeho jediným pedagogem. Protože si myslím, že jedna věc je, co vím a něco co vědomě pracuju a druhá věc jsou moje limity. Ale na druhou stranu hledám nějaké jiné možnosti a zkontaktovala jsem nějaké rodiče, co mají děti v domácím vzdělávání, protože ani jedna z těch voleb

nejede tak lidsky blízce, abych si byla jistá že chci, aby si tím procházel. Ale dám v tomhle hodně na něj, když budu vědět, že on do té školy chce a že to zvládne v nějaké partě, tak jo. Ale když by nějaký učitel měl v nějakém momentu vlastně zabít v synovi potřebu objevovat svět, tak udělám vše pro to, abych mu dopřála jinou cestu.

Jaký výchovný styl myslíte že užíváte?

Trochu se bojím, že místama jdu hodně autoritativně, ale je to hodně daný věkem. Fakt si myslím, že základem je, když máme vymezené nějaké hranice. Protože jde i o bezpečnost nás obou. A snažím se hodně vysvětlovat a podávat mu ty důvody, proč věci fungují takhle. Ale občas narážíme, protože je v období, kdy děti ty hranice zkouší a také je v období, kdy on je jako takový motýlek přelétavý. Snažím se být demokrat, ale vymezuji jasné hranice kvůli bezpečnosti nás obou.

Pociťovala jste nějaký tlak okolí k tomu abyste měla dítě dřív?

Vlastně nikdy. Jen jednou od mé příbuzné. Která byla z velice konvenčního prostředí. To byl jediný tlak, který si uvědomuji. Rodičům jejich rodiče hodně kecali do jejich života, tak možná proto nás nechávali vlastně rozhodovat se sami za sebe. Ale i tak jim bylo líto, že třeba nejsou prarodiče, ale pak se bráchovi narodilo dítě, takže tím se ten tlak asi eliminoval. Asi je to tím, že se pohybuju ve skupině lidí podobného ražení, kde to neřešíme.

A co tlak okolí s ohledem na zdravotní rizika?

Neuvědomuju si to, gynekoložka byla úplně v pohodě. Samozřejmě mě šíleně štválo chodit každý týden na monitory, ale s tím člověk nic neudělá, ta péče je tady takhle nastavená. Přeci jenom ta Praha je v tomhle ohledu taky trochu jiná.

Kdybyste se měla zamyslet nad tím, jaké by bylo mít dítě ve dvaceti až pětadvaceti?

Jak byste to prožívala?

Já jsem v té době byla ovlivněná křesťanstvím, konkrétně protestanstvím, a to mě ovlivnilo, že jsem chtěla dělat nějakou sociální práci, tudíž mě to ovlivnilo i ve vzdělávání. A samozřejmě mě to ovlivňovalo i k postoji v rodině, byla jsem natolik radikální, že jsem si neuměla představit, že by moje dítě, přišlo do neúplné rodiny a myslím si, že jsem to

částečně řešila i teď, když jsem zvažovala, jestli odejdu od partnera. Do jaké míry se snažit rodinu udržet. Takže v té době by dítě přišlo na svět jedině, kdybychom uzavřeli s někým manželství, ale v tu dobu nikdo takový nebyl a vlastně jsem ani nikoho takového v tu dobu nehledala. Asi bych byla více neurotická, než jsem teď. A myslím že bych byla více frustrovaná v tom, že jsem si nic neužila, že vlastně nic nemám a nejsem nic krom matka a manželka.

A teď už jste to nepocítovala?

Tím že jsem už profesně něco dokázala a dělala věci, že když se ohlédnu tak, se nemusím stydět. Dělala jsem užitečnou práci, cestovali jsme. Takže i v tomhle nějakou míru naplnění svých očekávání jsem uspokojila. Nemám pocit, že mi ujel vlak a myslím, že ani mít nebudu.

Jak syn zvládal nastoupení do školky?

První týden byl krušný, domluvila jsem se s učitelkama, že chodí pořád jen dopoledne až do teď. Ale sám postupně začíná říkat, že by chtěl spát, a když to bude k tomu, tak uvidíme. A ze začátku jsem tam s ním chodila, bylo to hrozně krušný, protože nechtěl abych odcházela. Možná to by krušnější pro mě než pro něj. Pracovat s ním tak, že když zažije nějakou situaci, která je pro něj nepohodlná či traumatizující, tak ty emoce nepřebíjet. Počkat až ta emoce odezní v bezpečném prostředí. Neřešit to tak jako: Já ty jsi spadl, hahahehe. Neřešit to tak, aby to odvádělo od opravdovosti. A s tím jsme také trochu zápasily v té školce. Aby se od malička učil znát sám tebe, vědět kdo je, kdy je. A možná i proto to pro něj bylo tak těžký, protože tam dostával jiný zpracování svých emocí. Každopádně já jsem to rozdýchávala dlouho.

Jak jste prožívala odchod z práce?

Já jsem vlastně nikdy úplně neodešla. Vždycky jsem měla nějakou činnost k tomu, protože jsou věci, co můžu dělat na dálku. A tam nešlo primárně o výdělek, ale o to, že potřebuju nezakrnět. Takže jsem se snažila dělat i něco smysluplného.

S vrácením se do práce tedy nebyl problém?

Byl, vnitřní sebevědomí bylo na nule, ale je to daný tím, že jste čtyři roky pryč. I když jste s kamarádkama, zjišťuju, že primární a někdy i jediný téma je syn a interakce se synem.

Jak pro vás byla stresující představa toho, že to dítě odejde od vás, do školky?

Tím, že jsem věděla, že jde ke konkrétnímu pedagogovi, jak je nastavenej. Tahleta školka měla dobré odezvy u rodičů a všichni se snažili své děti udržet u těchhle učitelek. Tak to bylo snazší. Je to vědomá pedagogika, jasně postavená. A také tím, že syn sám chtěl do té školky jít.

Jaké pro vás byly nejdůležitější momenty ve vývoji dítěte?

Bude pro mě důležitý, když uvidím, že pracuje jako já, resp. že sdílíme stejné hodnoty. Poprvé když se smál, ale ne reflexní úsměv, ale když se zasmál nebo když vyrobil svůj první vtip. Líbilo se mi, jak pomocí něj znovu objevuji život. Jak skrz dítě znovu vidíte věci, co pro něj nejsou samozřejmý a vy je s ním znovu objevujete. Máme nastavenou velkou blízkost, když něco řekne, co není úplně pravda, tak že ho dovedu navést k tomu, aby nakonec řekl pravdu. Kdyby se k tomu nedohrabal, tak by to znamenalo, že je něco hodně špatně.